

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2003-2004

30 JANVIER 2004

Projet de loi portant assentiment à l'Accord régissant les activités des États sur la lune et les autres corps célestes, fait à New York le 18 décembre 1979

SOMMAIRE

	Pages
Exposé des motifs	2
Projet de loi	18
Accord régissant les activités des États sur la lune et les autres corps célestes	19
Avant-projet de loi	28
Avis du Conseil d'État	29

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2003-2004

30 JANUARI 2004

Wetsontwerp houdende instemming met de Overeenkomst ter regeling van de activiteiten van Staten op de maan en andere hemellichamen, gedaan te New York op 18 december 1979

INHOUD

	Blz.
Memorie van toelichting	2
Wetsontwerp	18
Overeenkomst ter regeling van de activiteiten van Staten op de maan en andere hemellichamen	19
Voorontwerp van wet	28
Advies van de Raad van State	29

EXPOSÉ DES MOTIFS

COMMENTAIRE GENERAL

1. Contextes juridique et historique

L'Accord régissant les activités des États sur la Lune et les autres corps célestes (dit «Accord sur la Lune») a été ouvert à la signature à New York, le 18 décembre 1979.

Cet Accord s'inscrit directement dans le cadre des traités fondamentaux, sources du droit international de l'Espace. Cette branche du droit international régit les activités gouvernementales et, dans une certaine mesure les activités non gouvernementales, entreprises dans l'espace extra-atmosphérique.

Le premier de ces traités fondamentaux est le Traité sur les principes régissant les activités des États en matière d'exploration et d'utilisation de l'espace extra-atmosphérique, y compris la Lune et les autres corps célestes (dit «Traité de l'Espace»). Ce traité multilatéral dont le texte a été adopté par l'Assemblée générale des Nations Unies, suite à sa Résolution 1962 prise à l'unanimité le 13 décembre 1963, a été ratifié à ce jour par plus d'une centaine d'États, dont la Belgique(1).

Comme son titre complet l'indique, le Traité de l'Espace concerne notamment les activités des États sur la Lune ou d'autres corps célestes. À l'instar d'autres principes du Traité, ceux qui régissent le statut des corps célestes ont été transposés et développés dans un instrument *ad hoc*, en l'occurrence: l'Accord sur la Lune.

Le plus récent, cet Accord peut également être considéré comme l'un des plus avancés quant aux obligations qu'il impose aux États parties. De nombreux commentateurs ont souligné les similitudes — mais aussi les différences — qu'il présente à l'égard de la Convention sur le droit international de la Mer (dite «Convention de Montego Bay») et particulièrement de sa partie XI.

Conformément à son article 18, l'Assemblée générale des Nations Unies a mandaté le Comité pour l'utilisation pacifique de l'espace extra-atmosphérique (UNCOPUOS) afin qu'il examine, au sein de son Sous-Comité juridique, l'état d'entrée en vigueur et d'application de l'Accord.

(1) Ratification le 30 mars 1973.

MEMORIE VAN TOELICHTING

ALGEMEEN COMMENTAAR

1. Juridische en historische context

De Overeenkomst tot regeling van de activiteiten van Staten op de maan en op de andere hemellichamen (de zogeheten Overeenkomst met betrekking tot de maan) werd op 18 december 1979 in New York voor ondertekening geopend.

Die Overeenkomst sluit rechtstreeks aan op de fundamentele verdragen, bron van het internationale ruimterecht. Die tak van het internationale recht regelt de gouvernementele activiteiten en, in zekere mate, de niet-gouvernementele activiteiten in de kosmische ruimte.

Het eerste van die basisverdragen is het Verdrag inzake de beginselen waaraan de activiteiten van Staten zijn onderworpen bij het onderzoek en gebruik van de kosmische ruimte, met inbegrip van de maan en andere hemellichamen (het zogeheten Ruimteverdrag). Dat multilaterale verdrag waarvan de tekst werd goedgekeurd door Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, als gevolg van de unaniem genomen Resolutie 1962 op 13 december 1963, werd tot op heden geratificeerd door een honderdtal Staten, waaronder België (1).

Zoals blijkt uit de volledige titel ervan, heeft het Ruimteverdrag met name betrekking op de activiteiten van Staten op de maan of op andere hemellichamen. Net zoals voor andere beginselen van het Verdrag, werden de beginselen tot regeling van het statuut van de hemellichamen overgedragen en ontwikkeld in een instrument *ad hoc*, te weten de Overeenkomst met betrekking tot de maan.

Deze meest recente Overeenkomst kan als een van de meest geavanceerde worden beschouwd wat de verplichtingen betreft die zij oplegt aan de Staten die er Partij bij zijn. Talrijke commentatoren hebben de gelijkenissen én de verschillen onderstreept ten opzichte van de Conventie over het internationaal zee-recht (de zogeheten Conventie van Montego Bay), in het bijzonder deel XI ervan.

Conform artikel 18 ervan, heeft de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties het Comité opdracht gegeven de kosmische ruimte (UNCOPUOS) vreedzaam te gebruiken opdat het, binnen zijn juridische subcomité, nagaat hoe het staat met de inwerkingtreding en de toepassing van de Overeenkomst.

(1) Ratificering op 30 maart 1973.

Force est de reconnaître que, de ce point de vue, l'Accord sur la Lune est un échec: bien qu'entré en vigueur dans l'ordre international le 11 juillet 1984, il ne compte à ce jour que 11 États signataires et n'a été ratifié ou accepté que par 9 États (1).

La plupart des États parties sont des pays en développement. L'Australie y a adhéré le 7 juillet 1986. En Europe, seuls l'Autriche et les Pays-Bas l'ont ratifié tandis que la France demeure à l'état de signataire (2).

En l'absence des États-Unis et de la Fédération de Russie, la portée des principes édictés par l'Accord sur la Lune reste fort théorique.

Néanmoins, plusieurs circonstances sont susceptibles d'expliquer cette faible participation et de justifier un regain d'intérêt à l'égard de cet Accord.

Pour la seconde fois apparaît dans un instrument international à vocation universelle la notion «d'apanage commun de l'Humanité». Ce concept controversé et encore mal défini traduit cependant avec force l'esprit du législateur international à cette époque, dans un contexte de «course à l'Espace». Dès la fin des années 1950, le souci de prévenir les carences juridiques dans un domaine de progrès très rapide a permis d'obtenir au sein des Nations Unies des engagements exorbitants par rapport au droit international commun.

La conquête de l'Espace, si elle faisait l'objet d'une lutte très active entre les puissances mondiales de l'époque, semblait par contre bénéficier d'un consensus tacite qui l'excluait du terrain de la Guerre froide. Dans ce domaine, la provocation laissait place au défi et celui-ci fut pour quelques années le moteur politique et financier de l'exploration de l'Espace et du développement des activités spatiales.

L'arrivée de l'Homme sur la Lune constitua le point d'orgue de cette effort en parallèle et aussi, le début d'un désintérêt populaire pour la conquête du cosmos. Les projets suivants n'eurent que peu de retentissement et l'exploration de la Lune laissa place à des projets plus orientés vers des applications terrestres.

La dernière décennie a connu un relatif regain d'attention. L'exploration scientifique de la Lune, la possibilité d'y implanter une base, la présence d'eau ou de minerais exploitables n'ont toutefois pas connu de concrétisation. Seuls des projets très récents (notamment de l'Agence spatiale européenne) incluent des missions lunaires.

(1) *Cfr.* annexe.

(2) Voir également la réserve exprimée par ce pays.

Vanuit dat gezichtspunt moet wel worden toegegeven dat de Overeenkomst met betrekking tot de maan een mislukking is: hoewel ze op 11 juli 1984 internationaal in werking is getreden, hebben tot op heden slechts 11 Staten ze ondertekend en 9 Staten het geratificeerd of aangenomen (1).

De meeste Staten die er Partij bij zijn, zijn ontwikkelingslanden. Australië heeft er zich bij aangesloten op 7 juli 1986. In Europa hebben enkel Oostenrijk en Nederland ze geratificeerd, terwijl Frankrijk het tot nu toe bij de ondertekening heeft gehouden (2).

Bij afwezigheid van de Verenigde Staten en de Russische Federatie, hebben de door de Overeenkomst met betrekking tot de maan uitgevaardigde beginselen in theorie niet veel betekenis.

Het kleine aantal deelnemers aan en de hernieuwde belangstelling voor die Overeenkomst kunnen niettemin door verschillende factoren worden uitgelegd.

Voor de tweede maal verschijnt in een universeel gerichte internationale akte het begrip «voor de gehele mensheid». Dat omstreden en onduidelijk gedefinieerd begrip toont evenwel overduidelijk de geest aan van de internationale wetgever in die tijd aan, toen er sprake van de «ruimtedoelloop». Vanaf het einde van de jaren 50 werd ernaar gestreefd de juridische tekortkomingen te voorkomen op een zich zeer snel ontwikkelend gebied, waardoor in het kader van de Verenigde Naties van het internationaal gemeen recht afwijkende beloftes konden worden verkregen.

Hoewel de verovering van de ruimte het toneel was van een zeer intense strijd tussen de toenmalige wereldmachten, bleek er evenwel een stilzwijgende overeenkomst te bestaan, zodat zij buiten het terrein van de Koude Oorlog bleef. Op dat gebied ruimde de provocatie plaats voor de uitdaging die voor enkele jaren uitgroeide tot de politieke en financiële motor van de verkenning van de ruimte en de ontwikkeling van ruimteactiviteiten.

De komst van de mens op de maan was het orgelpunt daarvan en tegelijk het moment waarop de belangstelling van de bevolking voor de verovering van de ruimte begon te tanen. De daaropvolgende projecten kregen weinig weerklank en in de plaats van de verkenning van de maan kwamen projecten die meer gericht waren op aardse toepassingen.

In het laatste decennium is de belangstelling voor de maan weer wat toegenomen. De wetenschappelijke verkenning van de maan, de mogelijkheid om er een basis te installeren, de aanwezigheid van water of erts bleven evenwel zonder gevolg. Enkel in zeer recente projecten (met name van de Europese Ruimtevaartorganisatie) is voorzien in maanmissies.

(1) *Cf.* bijlage.

(2) Zie eveneens het voorbehoud van dat land.

Par ailleurs, l'intérêt de l'Homme pour Mars repose la question de l'exploration, voire de l'utilisation, des corps célestes. La participation substantielle de la Belgique, par le biais des programmes de l'Agence spatiale européenne, est un élément déterminant dans l'analyse de l'Accord sur la Lune.

2. Contexte actuel — examen d'opportunité

Depuis peu, la Belgique a repris une attitude proactive sur le terrain de la régulation des activités spatiales internationales, principalement au sein de l'UNCOPUOS.

L'effort législatif entrepris dans le cadre des Nations Unies a connu son intensité maximale dans le courant des années 1960 et 1970. Depuis, à l'exception de quelques Résolutions de l'Assemblée générale, aucun texte multilatéral n'a fait l'objet de projets.

Aujourd'hui, face aux multiples questions posées par les profondes mutations des activités spatiales, certains États membres de l'UNCOPUOS souhaitent initier un débat de fond sur l'opportunité d'une révision des traités internationaux.

Sans préjuger de la nécessité de revoir certaines règles ou certaines notions, la Belgique tient à ce que les principes fondamentaux édictés par les cinq instruments existants du droit international de l'Espace fassent l'objet d'une reconnaissance optimale par les acteurs chaque jour plus nombreux de ce domaine d'activités.

Les principes énoncés par le Traité sur la Lune garantissent le caractère humanitaire et pacifique de son exploration et de son utilisation. Par ailleurs, ils se révèlent, aujourd'hui plus qu'hier, des pré-supposés nécessaires à l'exploration des corps célestes.

Rappelons à cette occasion que le Traité sur la Lune s'applique à tous les corps célestes de notre système solaire (sauf la Terre), ainsi qu'aux trajectoires et aux orbites qui s'y rapportent.

Les programmes et projets spatiaux nationaux et internationaux s'orientent assurément vers une exploration plus systématique de certaines planètes(1).

De telles missions incluent d'ores-et-déjà la participation substantielle de la Belgique. Un autre exemple en est la participation belge à la mission Netlander entreprise en coopération avec la France, les États-

(1) Mission Mars Express, futur programme Aurora dans le cadre de l'ESA, etc.

Met de belangstelling voor Mars rijst opnieuw de vraag naar de verkenning, ja zelfs het gebruik van hemellichamen. De substantiële bijdrage van België, in het kader van de programma's van de Europese Ruimtevaartorganisatie, is doorslaggevend bij de analyse van de Overeenkomst met betrekking tot de maan.

2. Huidige context — opportuïteitsonderzoek

Sinds kort neemt België opnieuw een proactieve houding aan op het gebied van de regulering van de internationale ruimteactiviteiten, in hoofdzaak binnen het UNCOPUOS.

Het wetgevende werk in het kader van de Verenigde Naties kende zijn hoogtepunt in de loop van de jaren zestig en zeventig. Sindsdien werden, behalve enkele Resoluties van de Algemene Vergadering, voor geen enkele multilaterale tekst voorstellen ingediend.

In het licht van de talrijke vragen die rijzen bij de diepgaande veranderingen op het gebied van de ruimteactiviteiten, wensen sommige lidstaten van het UNCOPUOS een debat ten gronde organiseren over de opportuïteit van een herziening van de internationale verdragen.

Zonder vooruit te lopen op de noodzakelijke herziening van sommige regels of sommige begrippen, ligt het België na aan het hart dat de fundamentele beginselen die zijn uitgevaardigd door de vijf bestaande instrumenten van het internationaal ruimte-recht erkend worden door het dagelijks groeiend aantal actoren op dat activiteitengebied.

De in de Overeenkomst met betrekking tot de maan geformuleerde beginselen staan borg voor het humanitair en vreedzaam karakter van de verkenning en het gebruik ervan. Bovendien blijken zij, vandaag meer dan gisteren, de noodzakelijke uitgangspunten te zijn van de verkenning van hemellichamen.

De Overeenkomst met betrekking tot de maan is, ter herinnering, van toepassing op alle hemellichamen uit ons zonnestelsel (behalve de aarde), alsook op de trajecten en de banen ervan.

De nationale en internationale ruimteprogramma's en — projecten zijn ontegenzeggelijk gericht op een meer systematische verkenning van sommige planeten(1).

België heeft al toegezegd substantieel bij te dragen tot soortgelijke missies. Een ander voorbeeld daarvan is de deelname van België aan de missie Netlander in samenwerking met Frankrijk, de Verenigde Staten en

(1) Missie Mars Express, toekomstig programma Aurora in het kader van de ESA enz.

Unis et d'autres partenaires. L'idée d'une «re-découverte» de la Lune, voire de son utilisation pour l'installation d'une base fixe, est également à l'agenda des groupes de travail *ad hoc* (1).

La ré-affirmation de concepts fondamentaux tels que celui de patrimoine commun de l'Humanité ou d'utilisation pacifique des corps célestes est donc un choix délibéré face à certaines initiatives d'utilisation de l'Espace au service d'intérêts particuliers, nationaux ou individuels, politiques ou commerciaux.

Le système mis en place par le Traité sur la Lune ne prohibe pas l'exploitation des corps célestes mais il fait du respect de l'intérêt de chaque nation, particulièrement des moins favorisées, une condition finale de cette exploitation. A ce titre, il impose aux États d'établir un régime international approprié afin de réaliser l'exploitation des ressources naturelles extra-terrestres au bénéfice de chacun.

3. Implications pour la Belgique

Le fait pour la Belgique d'adhérer à l'Accord sur la Lune ne devrait pas avoir d'implications pratiques importantes. Les raisons en sont que :

— la plupart des dispositions applicables à la Lune et aux corps célestes sont d'ores-et-déjà reprises dans le Traité de l'Espace de 1967 auquel la Belgique est partie. Les principales spécificités de l'Accord sur la Lune, à savoir la notion de patrimoine commun de l'Humanité et le régime international d'exploitation prévu à l'article 11, 5, n'impliquent aucune action de la Belgique dans l'immédiat. En outre, si l'exploitation des corps célestes devient effective, la mise sur pied d'un régime d'exploitation conformément au droit international concernera de facto l'ensemble de la communauté internationale. À cet égard, la position d'État partie à l'Accord sur la Lune permettra une meilleure proactivité dans l'institution d'un tel régime;

— la Belgique fournit l'essentiel de son effort spatial au travers d'organisations internationales spécialisées, particulièrement l'Agence spatiale européenne. La mise en œuvre technique de certaines obligations (notamment la transparence des missions, la publication d'informations, la coopération internationale et le respect de l'environnement) est de la compétence de ces institutions, bien qu'elles ne soient pas «parties» à l'Accord sur la Lune. Ceci implique toutefois que la Belgique devra s'assurer que l'action

andere partners. Het plan om de maan te «herontdekken», ja zelfs om er gebruik van te maken voor de installatie van een permanente basis, staat ook op de agenda van de werkgroepen *ad hoc* (1).

De herbevestiging van fundamentele begrippen zoals dat van gemeenschappelijk erfgoed van de mensheid of van vreedzaam gebruik van hemellichamen is derhalve een bewuste keuze tegenover sommige initiatieven waarbij de ruimte voor specifieke, nationale of individuele, politieke of commerciële belangen wordt gebruikt.

Het door de Overeenkomst met betrekking tot de maan ingestelde systeem houdt geen verbod in om hemellichamen te gebruiken, maar het maakt van de naleving van het belang van elke staat, in het bijzonder de minst begunstigden, een beslissende voorwaarde voor dat gebruik. In dat opzicht wordt de Staten opgelegd een passend internationaal regime in te stellen voor de exploitatie van de natuurlijke buitenaardse rijkdommen ten gunste van iedereen.

3. Gevolgen voor België

De toetreding van België tot de Overeenkomst met betrekking tot de maan zou praktisch gezien geen belangrijke consequenties inhouden, en dat om volgende redenen :

— de meeste bepalingen die van toepassing zijn op de maan en de hemellichamen staan nu al in het Ruimteverdrag van 1967 waarbij België partij is. De belangrijkste karakteristieken van de Overeenkomst met betrekking tot de maan, te weten het begrip van gemeenschappelijk erfgoed van de mensheid en het internationaal exploitatieregime in artikel 11, 5, houden geen enkel optreden van België in in de nabije toekomst. Bovendien zal, wanneer de hemellichamen werkelijk geëxploiteerd worden, de instelling van een exploitatieregime overeenkomstig het internationaal recht de facto de gehele internationale gemeenschap aangaan. In dat opzicht zal de positie van een Staat die partij is bij de overeenkomst met betrekking tot de maan het mogelijk maken proactiever te handelen bij de instelling van een dergelijk regime;

— België levert zijn grootste inspanningen op ruimtegebied in het kader van gespecialiseerde internationale organisaties, in het bijzonder de Europese ruimtevaartorganisatie. Voor de technische uitvoering van sommige verplichtingen (met name de doorzichtigheid van de missies, de publicatie van informatie, de internationale samenwerking en het respect van het milieu) zijn die instellingen bevoegd, hoewel zij geen «partij» zijn bij de Overeenkomst met betrekking tot de maan. Dat houdt evenwel in dat België zich

(1) Par exemple: ILEWG (International Lunar Exploration Working Group).

(1) Bijvoorbeeld: ILEWG (International Lunar Exploration Working Group).

de ces organisations internationales n'est pas en contradiction avec ses engagements dans le cadre de cet Accord. À cet égard, l'article 16 (*cf. infra*) prévoit la possibilité pour les organisations internationales d'accepter, par voie de déclaration, les dispositions substantielles (droits et obligations) de l'Accord. Une telle acceptation n'est toutefois possible qu'à la double condition que :

- la majorité des États membres de cette organisation soient parties au Traité de l'Espace,
- la majorité des États membres de cette organisation soient parties à l'Accord sur la Lune(1)

Par ailleurs, les États parties à l'Accord doivent prendre toutes les mesures nécessaires afin qu'une fois les conditions réunies, ladite organisation fasse une déclaration d'acceptation de l'Accord.

EXAMEN DES DISPOSITIONS

Préambule

Le Préambule exprime la volonté du législateur international de prendre en compte, plus encore que la situation qui lui est contemporaine, les progrès à venir. En ce sens, il légifère pour le futur et cette volonté est un élément intrinsèque de l'Accord.

Article Premier : Champ d'application

L'Accord sur la Lune s'applique :

- à la Lune;
- aux autres corps célestes du Système solaire;
- aux orbites autour de la Lune ou des autres corps célestes;
- aux trajectoires en direction de la Lune ou des autres corps célestes.

L'Accord sur la Lune ne s'applique pas aux matières extra-terrestres qui atteignent la surface de la Terre par des moyens naturels.

Article 2 : Conformité au droit international

L'article 2 énonce l'obligation des États de respecter le principe de non-recours à la force dans le cadre

(1) Actuellement, seuls deux États membres de l'Agence spatiale européenne sont parties à l'Accord sur la Lune.

ervan moet vergewissen dat het optreden van die internationale organisaties niet in tegenspraak is met zijn verplichtingen in het kader van die Overeenkomst. Daartoe wordt in artikel 16 (*cf. infra*) voorzien in de mogelijkheid voor de internationale organisaties om, door middel van een verklaring, de substantiële bepalingen (rechten en verplichtingen) van de Overeenkomst te aanvaarden. Dit kan evenwel slechts onder de dubbele voorwaarde dat :

- de meerderheid van de lidstaten van die organisatie partij zijn bij het Ruimteverdrag,
- de meerderheid van de lidstaten van die organisatie partij zijn bij de Overeenkomst met betrekking tot de maan(1).

De Staten die partij zijn bij de Overeenkomst moeten bovendien alle nodige maatregelen nemen zodat voornoemde organisatie, zodra alle voorwaarden zijn verenigd, een verklaring aflegt ter aanvaarding van de Overeenkomst.

ANALYSE VAN DE BEPALINGEN

Preambule

In de preambule drukt de internationale wetgever de wens uit om, meer dan nu het geval is, rekening te houden met de komende ontwikkelingen. In die zin stelt hij regels op voor de toekomst en maakt die wens intrinsiek deel uit van de Overeenkomst.

Artikel 1 : Toepassingsgebied

De Overeenkomst met betrekking tot de maan is van toepassing op :

- de maan;
- de andere hemellichamen binnen het zonnestelsel;
- de kringlopen om de maan of andere hemellichamen;
- de banen naar de maan of andere hemellichamen.

De Overeenkomst met betrekking tot de maan is niet van toepassing op buitenaardse materialen die langs natuurlijke weg op het aardoppervlak terechtkomen.

Artikel 2 : Overeenstemming met het internationaal recht

In artikel 2 staat dat de Staten verplicht zijn het beginsel van het niet gebruiken van geweld na te leven

(1) Op dit ogenblik zijn slechts twee lidstaten van de Europese ruimtevaartorganisatie partij bij de Overeenkomst met betrekking tot de maan.

de leurs activités d'exploration et d'utilisation de la Lune. L'article 6.1 consacre plus loin l'obligation de conformité au droit international en général.

Article 3: Utilisation à des fins pacifiques

Cette obligation est plus étendue que celle du non-recours à la force. Elle a d'ailleurs donné lieu à une réserve de la France (1).

La question de l'utilisation exclusivement pacifique des corps célestes pose celle de la définition du caractère pacifique lui-même.

Ainsi, une utilisation «militaire» répond-elle ou non à ce principe? Quels sont les critères d'appréciation du respect de cette obligation? L'article IV du Traité de l'Espace stipule un régime plus strict à l'égard des corps célestes par rapport à celui du reste de l'Espace. Au regard du principe général de non-recours à la force, les obligations des États parties apparaissent renforcées: les exceptions et tempéraments admis par le droit international commun sont contestables dans le cadre de la mise en œuvre de l'Accord sur la Lune.

La réserve de la France est un élément supplémentaire permettant d'interpréter de manière stricte le principe d'interdiction du recours à la force dans le cadre de l'exploration et de l'utilisation des corps célestes. L'illicéité du recours à la force ou d'activités militaires ou à finalité militaire entreprises sur la Lune se pose ici avec beaucoup plus d'acuité que dans le cadre général des activités spatiales.

L'obligation est mieux circonscrite même s'il y a encore place pour une certaine appréciation en opportunité. Ainsi, l'emploi d'équipement ou de personnel militaire à des fins pacifiques est autorisé. Un critère d'appréciation du caractère pacifique est offert par le texte qui parle d'utilisation «à des fins de recherche scientifique». Toutefois, ce critère n'évite pas l'ambiguïté en ce qu'il ne limite pas les applications de cette recherche scientifique à des fins exclusivement «civiles».

Force est de reconnaître que les critères d'utilisation «pacifique» sont livrés à une appréciation fonction de nombreuses composantes. Le contexte général en est une première. Aujourd'hui, la distinction entre applications «gouvernementales» et applications «commerciales» remplace la traditionnelle opposition entre civil et militaire. Le maintien de la paix, la sécurité, la protection des personnes, de

in het kader van hun activiteiten van onderzoek en gebruik van de maan. In artikel 6.1 staat alles over de verplichting van overeenstemming met het internationaal recht in het algemeen.

Artikel 3: Gebruik voor vreedzame doeleinden

Die verplichting reikt verder dan die met betrekking tot het niet gebruiken van geweld. Frankrijk heeft trouwens voorbehoud aangetekend (1).

Bij het uitsluitend vreedzaam gebruik van de hemellichamen rijst de vraag wat de definitie van vreedzaam is.

Beantwoordt een «militair» gebruik al dan niet aan dat beginsel? Met welke criteria wordt de naleving van die verplichting getoetst? In artikel IV van het Ruimteverdrag is een strikter regime vastgelegd voor de hemellichamen vergeleken bij dat wat voor de rest van de ruimte vastgelegd is. Wat het algemene principe betreft van het niet gebruiken van geweld, blijken de verplichtingen van de Staten die partij zijn te zijn versterkt: de door het internationale gemene recht toegestane uitzonderingen en tussenoplossingen zijn betwistbaar in het licht van de uitvoering van de Overeenkomst met betrekking tot de maan.

Het Franse voorbehoud is een extra factor waardoor het beginsel van het verbod op het gebruik van geweld in het kader van het onderzoek en het gebruik van de hemellichamen strikt kan worden geïnterpreteerd. Het verbod om gebruik te maken van geweld of het verrichten van militaire activiteiten of activiteiten met militaire doeleinden op de maan wordt hier heel wat scherper aangevoeld dan in het algemene kader van de ruimteactiviteiten.

De verplichting is heel wat beter omschreven, zelfs al is er nog ruimte om de opportuniteit ervan wat te toetsen. Zo is het gebruik van militaire uitrusting of personeel voor vreedzame doeleinden toegestaan. Een criterium om het vreedzame karakter te toetsen wordt aangereikt in de tekst waar gesproken wordt van gebruik «voor wetenschappelijke doeleinden». Dat criterium houdt evenwel de dubbelzinnigheid aan daar de toepassing van dat wetenschappelijk onderzoek niet worden beperkt tot louter «civiele» doeleinden.

Er moet wel worden erkend dat de criteria van «vreedzaam» gebruik kunnen worden beoordeeld in het licht van talrijke componenten, waarvan de algemene context er de eerste van is. Het onderscheid tussen «gouvernementele» toepassingen en «commerciële» toepassingen is vandaag in de plaats gekomen van de traditionele tegenstelling tussen civiel en militair. Het behoud van de vrede, de veiligheid, de

(1) Voir annexe.

(1) Zie bijlage.

l'Environnement sont des préoccupations d'intérêt public intégrées dans l'action des gouvernements.

Il n'en reste pas moins que la justification de certains projets actuels d'utilisation «stratégique» de l'orbite terrestre serait d'autant moins concevable s'ils s'appuyaient sur une utilisation de la Lune, d'autres corps célestes ou de leurs orbites ... En outre, l'interdiction d'installation d'armes nucléaires ou de destruction massive est répétée.

Article 4 : Apanage de l'Humanité et Coopération internationale

La notion d'apanage commun de l'Humanité n'est pas définie par le droit international de l'Espace. Elle se rapproche de celle de «patrimoine commun de l'Humanité», que l'on retrouve dans le droit international de la Mer, dans les accords internationaux sur l'Antarctique et à l'Article 11 de l'Accord sur la Lune. Toutefois, il s'agit d'un concept plus général qui vise à poser les fondements des principes de coopération, d'assistance mutuelle et de partage des bénéfices entre toutes les nations.

Par ailleurs, si la notion de patrimoine commun se rapporte à une assiette tangible (les ressources naturelles), celle d'apanage réfère à l'exploration et l'utilisation, qui sont des activités. La notion sous-jacente de propriété explique cette divergence, car si la propriété privée originaire ne peut être reconnue dans l'espace extra-atmosphérique, du fait même du rejet de toute souveraineté nationale, condition préalable à la naissance du droit de propriété, il n'en va pas de même d'une forme d'appropriation basée sur un régime de droit international.

Or, c'est précisément l'objet de l'article 11, 5, de l'Accord sur la Lune(1) qui reconnaît implicitement que toute exploitation des ressources naturelles des corps célestes doit passer par leur appropriation originaire et ce, conformément aux principes du droit international de l'Espace.

Notons à cet égard que la notion de patrimoine commun ne concerne pas les corps célestes en tant que tels mais uniquement leurs richesses naturelles.

Le second paragraphe de l'article 4 consacre le principe de coopération internationale. Celle-ci connaît plusieurs acceptions. Au sens le plus strict, la coopération internationale implique l'institutionnali-

bescherming van de personen en het milieu zijn zaken van openbaar belang waarmee de regeringen rekening mee houden.

Toch blijft het ondenkbaar dat sommige projecten in het kader van het «strategisch» gebruik van de kringloop om de aarde zouden worden gerechtvaardigd indien zij gebaseerd zouden zijn op een gebruik van de maan, andere hemellichamen of hun kringlopen ... Bovendien wordt het verbod herhaald om kernwapens of wapens voor massavernietiging te plaatsen.

Artikel 4 : Erfdeel van de mensheid en internationale samenwerking

Het begrip gemeenschappelijk erfdeel van de mensheid staat nergens gedefinieerd in het internationaal ruimterecht. Het staat dicht bij het begrip «gemeenschappelijk erfgoed van de mensheid» dat terug te vinden is het internationaal zeerecht, in de internationale overeenkomsten met betrekking tot Antarctica en in artikel 11 van de Overeenkomst met betrekking tot de maan. Het betreft evenwel een algemener begrip dat tot doel heeft de grondslagen te leggen van de beginselen van samenwerking, onderlinge bijstand en verdeling van de winsten tussen alle staten.

Terwijl het begrip gemeenschappelijk erfgoed iets tastbaars inhoudt (de natuurlijke rijkdommen), verwijst het begrip erfdeel naar het onderzoek en het gebruik, wat activiteiten zijn. Het onderliggende begrip van eigendom verklaart dat verschil, want hoewel de oorspronkelijke particuliere eigendom niet kan worden erkend in de kosmische ruimte, gezien het feit dat elke nationale soevereiniteit wordt verworpen, als voorafgaande voorwaarde voor de totstandkoming van het eigendomsrecht, geldt dat niet voor een vorm van toe-eigening met als basis een regime van internationaal recht.

Dat is nu juist het voorwerp van artikel 11,5 van de Overeenkomst met betrekking tot de maan(1), waarin impliciet erkend wordt dat elk gebruik van de natuurlijke rijkdommen van de hemellichamen moet gaan langs hun oorspronkelijke toe-eigening, overeenkomstig de beginselen van het internationaal ruimterecht.

In dat opzicht moet worden aangestipt dat het begrip van gemeenschappelijk erfgoed geen betrekking heeft op de hemellichamen als zodanig, maar uitsluitend op de natuurlijke rijkdommen ervan.

De tweede paragraaf van artikel 4 betreft het beginsel van internationale samenwerking, dat verschillende betekenissen heeft. In de meest strikte zin houdt de internationale samenwerking de institutionalise-

(1) *Cfr. infra.*

(1) *Cf. infra.*

sation de la coopération entre États, soit par voie d'accords bilatéraux ou multilatéraux, soit par voie d'institutions internationales spécialisées. De manière plus large, la coopération inclut également le principe d'assistance mutuelle et de secours.

Contrairement au principe de liberté d'exploration et d'utilisation de l'Espace et à celui du partage des bénéfices en résultant, la coopération implique un comportement actif — et non plus passif — de la part des États.

Article 5: Transparence des activités

Un élément fondamental de la coopération internationale est certainement le devoir d'information à l'égard du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies (qui joue ici un rôle centralisateur) et de la communauté scientifique internationale, voire du grand public, tel qu'il est consacré par de nombreuses dispositions. À différents stades de l'exploration et de l'utilisation des corps célestes, les Parties doivent s'informer des résultats de leurs recherches, des découvertes ou de l'état d'avancement de leurs travaux. À cet égard, le principe de transparence est certainement l'un de ceux qui consolident l'Accord sur la Lune ...

Les États qui mènent des activités d'exploration et d'utilisation des corps célestes informent le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies, la communauté scientifique internationale et le public de ces activités et des modalités des missions entreprises à ce titre, ceci le plus tôt possible. En outre, les résultats scientifiques de ces missions doivent également communiqués dès leur achèvement. Il s'agit d'une obligation de moyen, circonscrite dans la mesure du possible et du réalisable(1).

Les États informent également les autres États parties qui se proposent de mener des missions simultanées.

En outre, les États parties ont un double devoir de :

— prévention face à tout danger constaté qui menacerait la vie ou la santé humaine,

(1) Remarque: Il ressort des articles 5 et 6 qu'une responsabilité (au sens le plus général) incombe aux États parties du fait de l'exploration des corps célestes. Cette responsabilité porte sur le partage des informations recueillies au cours des missions d'exploration. Ainsi, la diffusion d'images falsifiées ou de fausses informations par un État partie serait une violation de l'Accord sur la Lune susceptible de mettre en cause sa responsabilité internationale.

ring in van de samenwerking tussen staten, hetzij via bilaterale of multilaterale overeenkomsten, hetzij door middel van gespecialiseerde internationale instellingen. In een ruimere betekenis houdt de samenwerking ook het beginsel van onderlinge bijstand en hulpverlening in.

In tegenstelling tot het beginsel van vrij onderzoek en gebruik van de ruimte en dat van de verdeling van de eruit voortvloeiende winsten, houdt de samenwerking een actieve — en niet meer langer een passieve — houding in vanwege de staten.

Artikel 5: Doorzichtigheid van de activiteiten

Essentieel in de internationale samenwerking is voorzeker de verplichting om de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties (die hier een centrale rol vervult) en de internationale wetenschappelijke gemeenschap, ja zelfs het publiek, op de hoogte te brengen, zoals dat in talrijke bepalingen is vastgelegd. De Partijen moeten in verschillende fasen van het onderzoek en het gebruik van de hemellichamen elkaar in kennis stellen van hun onderzoekingen, ontdekkingen of de voortgang van hun werkzaamheden. Te dien opzichte is het beginsel van doorzichtigheid zeker een van de beginselen die de Overeenkomst met betrekking tot de maan consolideren ...

De Staten die de hemellichamen onderzoeken en gebruiken stellen de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties, de internationale wetenschappelijke gemeenschap en het publiek zo vroeg mogelijk in kennis van de activiteiten en van de opgezette missies terzake. De wetenschappelijke resultaten van die missies moeten bovendien ook worden meegedeeld zodra zij afgelopen zijn. Het is een verplichting, voor zover dat mogelijk en realiseerbaar is(1).

De Staten brengen ook de andere Staten op de hoogte die partij zijn en van plan zijn op hetzelfde ogenblik missies op touw te zetten.

De Staten die partij zijn hebben bovendien de dubbele plicht om :

— preventief op te treden telkens als het leven of de gezondheid van de mensen in gevaar zijn,

(1) Opmerking: Uit artikelen 5 en 6 blijkt dat de Staten die partij zijn bij het onderzoek van hemellichamen enige verantwoordelijkheid (in de meest algemene betekenis) hebben. Die verantwoordelijkheid heeft betrekking op het delen van de tijdens de onderzoeksmisssies ingewonnen informatie. Zo zou de verspreiding van vervalste beelden of informatie door een Staat die partij is, een schending zijn van de Overeenkomst met betrekking tot de maan, hetgeen zijn internationale aansprakelijkheid in het geding kan brengen.

— divulgation de tout signe de vie organique constaté lors de l'exploration de corps célestes.

Article 6 : Liberté de recherche scientifique

Cette liberté apparaît comme redondante au regard des principes déjà consacrés par le Traité de l'Espace de 1967. Toutefois, cette disposition se justifie de par le fait qu'un État peut être partie à l'Accord sur la Lune sans être partie au Traité(1).

La liberté de recherche scientifique (c'est-à-dire à but scientifique) inclut la faculté de prélever des échantillons de minéraux ou d'autres substances. Il ne s'agit pas ici d'une véritable appropriation mais d'une disposition reconnue aux États parties de ce matériel scientifique. Celui-ci ne peut d'ailleurs être utilisé qu'à des fins pacifiques. La mise à disposition de ces prélèvements n'est pas formulée comme une obligation à part entière. Il est demandé aux États parties de considérer l'intérêt d'autres États parties et de la communauté scientifique internationale d'avoir accès à ces échantillons.

L'échange de personnel est plébiscité par l'Accord sur la Lune.

Article 7 : Protection des milieux environnementaux

Le principe de respect des milieux environnementaux est établi tant à l'égard du milieu lunaire que du milieu terrestre. L'importation de matière provenant d'autres corps célestes ne doit pas contaminer ou détériorer le milieu indigène.

En outre, le placement de substances radioactives sur les corps célestes doit faire l'objet d'une notification préalable par l'État partie en cause à l'adresse du Secrétaire général des Nations Unies. Cette obligation est à mettre en relation avec celles imposées par les Résolutions de l'Assemblée générale des Nations Unies dans ce domaine(2).

Enfin, les régions des corps célestes qui présentent un intérêt scientifique particulier sont susceptibles de faire l'objet d'accords spécifiques organisant, à leur égard, un régime spécial de protection quant à leur utilisation («réserve scientifique»).

(1) Cette considération doit être modérée par la valeur coutumière qui est reconnue au principe de liberté d'exploration et d'utilisation de l'espace extra-atmosphérique.

(2) Résolutions 33/16 n° 9 relative aux informations à fournir par les États en cas de mal fonctionnement de sources d'énergie nucléaire dans l'espace extra-atmosphérique, du 10 novembre 1978, et 47/68 relative à l'utilisation des sources d'énergie nucléaire dans l'espace extra-atmosphérique, du 14 décembre 1992.

— elke aanwijzing van organisch leven tijdens het onderzoek van hemellichamen bekend te maken.

Artikel 6 : Vrijheid van wetenschappelijk onderzoek

Die vrijheid lijkt overbodig in het licht van de al in het Ruimteverdrag vastgelegde beginselen van 1967. Die bepaling is evenwel gerechtvaardigd daar een Staat partij kan zijn bij de Overeenkomst met betrekking tot de maan zonder partij te zijn bij het Verdrag(1).

De vrijheid van wetenschappelijk onderzoek (dat wil zeggen met wetenschappelijke doeleinden) houdt het recht in monsters te nemen van minerale of andere stoffen. Het gaat hier niet om een reële toe-eigening van dat wetenschappelijk materiaal maar wel om een voor de Staten die partij zijn vastgelegde bepaling. Dat materiaal mag trouwens enkel voor vreedzame doeleinden worden gebruikt. Over de verplichting om die monsternemingen beschikbaar te stellen is als zodanig niets voorgeschreven. De Staten die partij zijn wordt gevraagd rekening te houden met het belang van andere Staten die partij zijn en de internationale wetenschappelijke gemeenschap toegang te verlenen tot die monsters.

In de Overeenkomst met betrekking tot de maan wordt de uitwisseling van personeel sterk aangemoedigd.

Artikel 7 : Bescherming van het milieu

Het beginsel van respect voor het milieu geldt zowel voor dat van de maan als dat van de aarde. Het inbrengen van materie afkomstig van andere hemellichamen mag het plaatselijke milieu niet besmetten of aantasten.

De plaatsing van radioactieve stoffen op de hemellichamen moet vooraf door de betrokken Staat die partij is worden meegedeeld aan de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties. Die verplichting sluit aan op die welke werden opgelegd door de resoluties van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op dat gebied(2).

Voor de zones van de hemellichamen die van bijzonder wetenschappelijk belang zijn, kunnen tot slot specifieke overeenkomsten worden gesloten, waarbij voor het gebruik ervan («wetenschappelijk beschermd gebied») een apart beschermingsregime wordt ingesteld.

(1) Die beschouwing moet worden getemperd door de waarde die gewoontegetrouw wordt toegekend aan het beginsel van vrijheid van onderzoek en gebruik van de kosmische ruimte.

(2) Resolutie 33/16 nr. 9 betreffende de door de Staten te leveren informatie ingeval de nucleaire energiebronnen in de kosmische ruimte niet goed werken, van 10 november 1978, en 47/68 betreffende het gebruik van nucleaire energiebronnen in de kosmische ruimte, van 14 december 1992.

Articles 8 et 9: Mise en œuvre de la liberté d'exploration et d'utilisation

L'article 8 précise les activités que les États peuvent entreprendre au titre de l'Accord sur la Lune. Il s'agit en réalité de circonscrire la liberté d'exploration et d'utilisation des corps célestes de manière:

a) à assurer le respect des principes du droit international de l'Espace et, plus particulièrement, de ceux consacrés par l'Accord sur la Lune en ce qu'ils s'appliquent aux corps célestes;

b) à assurer l'accès à l'exploration et à l'utilisation des corps célestes à tous les États parties actifs dans ce domaine.

L'article 9 prévoit l'installation de stations au sol sur des corps célestes. Ces stations restent sous la souveraineté et la juridiction de l'État partie installateur. Par ailleurs, l'article XII du Traité de l'Espace prévoit, sous condition de réciprocité et d'arrangements préalables, le droit d'accès pour les représentants de chaque État partie (1).

Article 10: Assistance mutuelle

En application de l'Article V du Traité de l'Espace, les personnes demeurant sur les corps célestes sont considérées comme des astronautes, c'est-à-dire des envoyés de l'Humanité.

Les États parties se doivent assistance mutuelle face à tout danger menaçant les personnes ou les biens sur la Lune.

Article 11: Régime d'exploitation

L'Article 11 est l'une des dispositions les plus importantes de l'Accord sur la Lune (2). Il prévoit le régime spécifique à appliquer aux corps célestes et à leur ressources. Ce régime repose sur plusieurs postulats:

a) les corps célestes ne peuvent faire l'objet d'aucune souveraineté, ni d'aucune appropriation nationale par quelque moyen que ce soit;

b) ni le sol, ni le sous-sol, ni les ressources naturelles qui s'y trouvent ne peuvent faire l'objet d'appropriation par un État, par une organisation internationale ou par des particuliers (3);

(1) *Cfr.* article 15.1.

(2) *Cfr. supra.*

(3) Le texte «oublie» les personnes morales qu'il convient toutefois d'assimiler ici aux personnes physiques.

Artikelen 8 en 9: Uitvoering van de vrijheid van onderzoek en gebruik

In artikel 8 wordt nader toegelicht welke activiteiten de Staten mogen verrichten in het kader van de Overeenkomst met betrekking tot de maan. In werkelijkheid gaat het erom de vrijheid van onderzoek en gebruik van de hemellichamen te omschrijven zodat:

a) de beginselen worden nageleefd van het internationaal ruimterecht en, meer specifiek, die welke zijn vastgelegd in de Overeenkomst met betrekking tot de maan wat de hemellichamen betreft;

b) alle Staten die partij zijn en die actief zijn op dat gebied toegang hebben tot het onderzoek en het gebruik van de hemellichamen.

Artikel 9 regelt de vestiging van grondstations op de hemellichamen. Die stations blijven onder de soevereiniteit en de rechtsmacht van de Staat die partij is en die het station heeft geïnstalleerd. In artikel XII van het Ruimteverdrag is bovendien voorzien in het recht van toegang voor de vertegenwoordigers van elke Staat die partij is (1), mits wederkerigheid en voorafgaande regelingen.

Artikel 10: Onderlinge bijstand

Met toepassing van artikel V van het Ruimteverdrag, worden personen die op de hemellichamen verblijven beschouwd als astronauten, dat wil zeggen gezanten van de mensheid.

De Staten die partij zijn moeten elkaar bijstand verlenen bij elk gevaar dat de personen of de goederen op de maan bedreigt.

Artikel 11: Exploitatieregime

Artikel 11 is een van de belangrijkste bepalingen van de Overeenkomst met betrekking tot de maan (2), waarin het specifieke regime wordt vastgelegd dat van toepassing is voor de hemellichamen en hun rijkdommen. Dat regime steunt op verschillende hypothesen:

a) de hemellichamen mogen noch het voorwerp zijn van enige soevereiniteit, noch van enige nationale toe-eigening door welk middel dan ook;

b) noch het oppervlak, noch de natuurlijke rijkdommen die er zich bevinden mogen door een Staat, een internationale organisatie of particulieren worden toegeëigend (3);

(1) *Cf.* artikel 15.1.

(2) *Cf. supra.*

(3) De tekst «vergeet» de rechtspersonen die hier evenwel gelijkgesteld moeten worden met de natuurlijke personen.

En réalité, la question de la propriété individuelle ne se pose pas comme telle: comme déjà noté, l'exclusion de toute souveraineté, et donc de toute juridiction, prévue par l'Accord sur la Lune mais aussi par le Traité de l'Espace et que certains voient consacrée par la coutume internationale, interdit qu'une loi nationale ou un régime de droit international préexistant ne soit rendu(e) applicable aux corps célestes et à leurs ressources, empêchant par là-même la constitution ou la reconnaissance d'un droit de propriété quelconque.

Il est à noter que certaines activités commerciales, notamment par le biais de l'Internet, sont d'ores-et-déjà basées sur la vente de produits tels que des parcelles de sol de corps célestes, ceci, bien sûr, en l'absence de tout fondement juridique(1);

c) un régime d'exploitation *ad hoc*, conforme à la destination des bénéfices de l'utilisation des corps célestes, « patrimoine commun de l'Humanité », doit être mis en place par les États parties(2).

Ce régime devra, le cas échéant, tenir compte des réserves scientifiques faisant l'objet d'accords au titre de l'article 7.3. En outre, il devra assurer :

- la mise en valeur méthodique et non dommageable des ressources,
- leur gestion naturelle,
- le développement des possibilités d'exploitation,
- la répartition équitable entre tous les États des bénéfices qui en résulteront, avec une attention spéciale à l'égard des pays en développement et des pays contributeurs directs ou indirects;

d) une information globale quant aux ressources des corps célestes et quant à leur exploitation.

Article 12: Juridiction et propriété

Comme précisé plus haut, l'Accord sur la Lune étend la juridiction et le contrôle des États parties sur le matériel, les installations et le personnel qu'ils envoient sur la Lune. Cette disposition reprend quasi-textuellement les dispositions du Traité de l'Espace relatives à l'objet spatial. L'intérêt de l'article 12 est d'éviter un débat quant à la notion d'objet spatial et

In werkelijkheid is de kwestie van de individuele eigendom niet als zodanig aan de orde: zoals reeds aangestipt, verbiedt de uitsluiting van elke soevereiniteit, en derhalve van elke rechtsmacht, waarin is voorzien in de Overeenkomst met betrekking tot de maan, maar ook in het Ruimteverdrag en dat voor sommigen tot het internationaal gewoonterecht is gaan behoren, dat een nationale wet of een al bestaand regime van internationaal recht toepasbaar wordt gemaakt op de hemellichamen en hun rijkdommen. Daarmee wordt de samenstelling of de erkenning van welk recht van eigendom ook onmogelijk gemaakt.

Aan te stippen valt dat sommige commerciële activiteiten, met name via internet, nu al ten grondslag liggen aan de verkoop van producten zoals delen van het oppervlak van hemellichamen, en dit bij gebrek aan welk juridische grondslag ook(1);

c) de Staten die partij zijn bij de Overeenkomst moeten een exploitatieregime *ad hoc* instellen, conform de bestemming van de voordelen die het gebruik opleveren van de hemellichamen, als « gemeenschappelijke erfgoed van de mensheid »(2).

In dat regime moet, in voorkomend geval, rekening worden gehouden met het wetenschappelijke voorbehoud waarover akkoorden bestaan krachtens artikel 7.3. Dat regime moet ook zorgen voor :

- de ordelijke en veilige exploitatie van de natuurlijke rijkdommen,
- het verstandige beheer ervan,
- de uitbreiding van de exploitatiemogelijkheden,
- een billijk aandeel voor alle Staten in de voordelen die eruit voortvloeien, waarbij in het bijzonder rekening wordt gehouden met de ontwikkelingslanden en met de landen die direct of indirect hebben bijgedragen tot het onderzoek.

d) Algemene informatie over de natuurlijke rijkdommen van de hemellichamen en over de exploitatie ervan.

Artikel 12: Rechtsmacht en eigendom

Zoals hierboven toegelicht, breidt de Overeenkomst met betrekking tot de maan de rechtsmacht en het toezicht van de Staten die partij zijn uit tot de uitrusting, de installaties en het personeel op de maan. Die bepaling neemt haast woordelijk de bepalingen over van het Ruimteverdrag met betrekking tot de ruimtevoorwerpen. Met artikel 12 wordt vermeden

(1) Pour un exemple, visitez le site Internet: www.lunarembassy.com.

(2) *Cfr. supra*.

(1) Voor een voorbeeld, bezoek de website: www.lunarembassy.com.

(2) *Cf. supra*.

quant à sa portée à l'égard des équipements utilisés à la surface des corps célestes, particulièrement les bases fixes.

Le régime de la juridiction nationale exclusive est toutefois tempéré par l'article 15.1 qui prévoit le droit d'accès et de visite, à certaines conditions, de représentants d'autres États.

Article 13: Avis d'accident

Tout État partie qui constate l'atterrissage accidentel, forcé ou imprévu d'un objet spatial étranger doit en informer le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies et l'État de lancement dudit objet.

Article 14: Responsabilité internationale

L'article 14.1 est une répétition de l'article VI du Traité de l'Espace qui prévoit la responsabilité internationale des États pour les activités menées par leur gouvernement ou par leurs ressortissants nationaux. Cette responsabilité est basée sur le devoir d'autorisation et de surveillance continue. Cette responsabilité internationale peut être mise en cause dès lors qu'un État reste à défaut d'autoriser ou de surveiller les activités menées sur les corps célestes par des entités placées sous sa juridiction. Toutefois, sa mise en œuvre à l'égard de l'État en cause suppose la démonstration d'un dommage résultant de ce manquement.

L'article 14.2 invite les États parties à conclure des arrangements *ad hoc* quant à la charge de la responsabilité internationale qui leur incombent du fait du dommage causé par un objet spatial dont ils sont «État de lancement»(1).

De tels arrangements ne lieraient bien entendu que les États qui y seraient parties. Ils détermineraient la

(1) Cette responsabilité internationale de l'État de lancement est prévue par l'article VII du Traité de l'Espace. Elle repose sur la démonstration d'un dommage causé par un objet spatial. En outre, étant donné que ce dommage est causé par hypothèse sur un corps céleste, la victime doit apporter la preuve d'une faute dans le chef de l'État de lancement. La question de la nature exacte du matériel utilisé à la surface des corps célestes demeure: *quid* d'un dommage causé par un véhicule lunaire à un astronaute d'un autre État? Il semble que l'élément fautif permette de conclure à la possibilité de mettre en cause la responsabilité internationale. C'est en tous les cas la solution la plus proche de l'esprit du texte ...

dat er zich een debat ontpint over het begrip ruimtevoorwerp en de draagwijdte ervan ten opzichte van de uitrusting die op het oppervlak van de hemellichamen wordt gebruikt, in het bijzonder permanente basissen.

Het regime van de exclusieve nationale rechtsmacht wordt evenwel afgezwakt door artikel 15.1 waarin staat dat vertegenwoordigers van andere Staten recht hebben, onder bepaalde voorwaarden, van toegang en bezoek.

Artikel 13: Kennisgeving van ongeval

Elke Staat die partij is en die een verplichte of onverwachte noodlanding opmerkt van een buitenlands ruimtevoorwerp, moet de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties en de Staat die de lancering heeft verricht daarvan kennis geven.

Artikel 14: Internationale aansprakelijkheid

Artikel 14.1 is een herhaling van artikel VI van het Ruimteverdrag dat de Staten internationaal aansprakelijk stelt voor de activiteiten van hun regering of van hun onderdanen. Die aansprakelijkheid is gebaseerd op de verplichting van zeggenschap en voortdurend toezicht. Die aansprakelijkheid kan in het geding zijn wanneer een Staat geen toestemming geeft voor activiteiten op hemellichamen of geen toezicht houdt over voornoemde activiteiten die worden verricht door entiteiten die onder zijn rechtsmacht vallen. De aansprakelijkheid jegens de Staat is evenwel pas van toepassing als bewezen is dat die inbreuk schade heeft berokkend.

Artikel 14.2 nodigt de Staten die partij zijn uit om regelingen *ad hoc* te sluiten wat de last van de internationale aansprakelijkheid betreft die hen ten deel vallen gelet op de door een ruimtevoorwerp aangebrachte schade waarvan zij de «Staat zijn die de lancering heeft verricht»(1).

Dergelijke regelingen zouden natuurlijk enkel de Staten binden die er partij zouden bij zijn. Daarmee

(1) Die internationale aansprakelijkheid van de Staat die de lancering verricht is vastgelegd in artikel VII van het Ruimteverdrag en is gebaseerd op het bewijs van een door een ruimtevoorwerp veroorzaakte schade. Daar ervan wordt uitgegaan dat die schade wordt veroorzaakt op een hemellichaam, moet het slachtoffer bewijzen dat de Staat die de lancering heeft verricht een fout heeft gemaakt. De vraag naar de juiste aard van het gebruikte materiaal op het oppervlak van de hemellichamen blijft open: wat met de schade die een maanvoertuig berokkend aan een astronaut van een andere Staat? Dankzij de vastgestelde fout kan de internationale aansprakelijkheid in het geding worden gebracht. Het is in elk geval de oplossing die het dichtst bij de geest van de tekst staat ...

portée de la responsabilité internationale pour dommage à leur égard mutuel. En outre, ils organiseraient un système de répartition de la charge de la réparation, sans préjudice des droits des États tiers victimes.

L'Accord sur la Lune prévoit que de tels arrangements devraient intervenir suite au développement des activités d'exploration et d'utilisation des corps célestes et conformément à l'article 18(1).

L'utilisation des corps célestes à des fins de lancement ne devrait pas poser de problèmes particuliers étant donné le critère de rattachement « installation » utilisé par la définition de l'État de lancement(2).

Article 15: Contrôle mutuel et Règlement des différends

Afin d'assurer le respect des obligations au titre de l'Accord sur la Lune et étant donné les difficultés techniques d'opérer une surveillance efficace, un système de contrôle mutuel a été mis en place: chaque État partie peut, en son propre nom ou avec l'assistance entière ou partielle d'un autre État ou encore par le biais des procédures en vigueur au sein des Nations Unies, avoir accès à tous les véhicules, le matériel, les stations, les installations et les équipements spatiaux se trouvant sur la Lune ou d'autres corps célestes.

Ce droit de visite est toutefois soumis à certaines conditions quant à son exercice: il requiert une notification préalable ainsi que des consultations avec l'État visité et le responsable de la mission sur place, ceci afin d'éviter une gêne pour les activités de la mission et de garantir la sécurité.

Tout État partie qui soulève le non-respect par un autre État partie de ses obligations au titre de l'Accord sur la Lune peut requérir l'ouverture de consultations avec cet État. En outre, tout autre État partie à l'Accord peut se joindre à ces consultations sur simple demande.

Le fait litigieux dans le chef d'un État partie est

- soit le non-respect des droits des autres États parties,
 - soit le manquement à ses obligations,
- au titre de l'Accord.

(1) *Cfr. infra.*

(2) Article VII du Traité de l'Espace.

kan de draagwijdte van de internationale aansprakelijkheid bij schade onderling worden vastgelegd en een systeem worden uitgewerkt om de kosten van de herstelling te verdelen, onverminderd de rechten van de Staten die als derden het slachtoffer zijn.

In de Overeenkomst met betrekking tot de maan staat dat dergelijke regelingen zouden moeten worden gemaakt als gevolg van de uitbreiding van de activiteiten van onderzoek en gebruik van de hemellichamen en conform artikel 18(1).

Het gebruik van hemellichamen voor lanceringsdoeleinden zou geen specifieke problemen moeten opleveren, gelet op het aansluitingscriterium « installatie » dat in de definitie van de Staat die de lancering verricht is vastgelegd(2).

Artikel 15: Wederzijds toezicht en regeling van geschillen

Om de verplichtingen na te leven krachtens de Overeenkomst met betrekking tot de maan en gezien de technische moeilijkheden voor een doeltreffend toezicht, werd een systeem voor wederzijdse controle ingevoerd: elke Staat kan, in eigen naam of geheel of gedeeltelijk met de hulp van een andere Staat of via de binnen de Verenigde Naties geldende procedures, toegang hebben tot alle voertuigen, de uitrusting, de stations, de installaties en de ruimtevoorzieningen die zich op de maan of andere hemellichamen bevinden.

Dat bezoekrecht is evenwel onderworpen aan bepaalde voorwaarden: er moet een voorafgaande kennisgeving zijn van een bezoek en er moet overleg worden gepleegd met de bezochte Staat en het hoofd van de missie ter plaatse, om de activiteiten in het kader van de missie niet te verstoren en de veiligheid te waarborgen.

Elke Staat die partij is en die de niet-naleving ter sprake brengt door een andere Staat die partij is van de verplichtingen krachtens de Overeenkomst met betrekking tot de maan, kan verzoeken met die Staat in overleg te treden. Elke andere Staat die partij is bij de Overeenkomst kan zich op eenvoudig verzoek bij dat overleg aansluiten.

Het betwiste feit in hoofde van een Staat die partij is betreft

- hetzij de niet-naleving van de rechten van de andere Staten die partij zijn;
 - hetzij de niet-nakoming van zijn verplichtingen,
- krachtens de Overeenkomst.

(1) *Cf. infra.*

(2) Artikel VII van het Ruimteverdrag.

Il est à remarquer que l'Article IX du Traité de l'Espace étend le fait litigieux à des activités ou des expériences envisagées par un État partie et susceptibles de causer une gêne potentiellement nuisible aux autres activités d'exploration et d'utilisation des corps célestes.

Ces consultations de règlement des différends se distinguent de celles préalables à l'exercice du droit de visite, non seulement de par leur but mais également de par leurs modalités. Dans le cas des consultations de règlement, l'Accord stipule qu'elles doivent s'engager sans tarder dès réception de la demande.

Ces consultations doivent aboutir à une solution mutuellement acceptable pour les États parties en cause et qui prenne en compte les droits des autres États parties. Ajoutons que cette solution doit être conforme à l'Accord sur la Lune et au droit international en général.

La solution concertée est communiquée au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies qui fait, ici encore, office d'organe de centralisation et d'information. Toutefois, le Secrétaire général peut être appelé par l'une des parties lorsque des difficultés surgissent lors de l'ouverture des consultations.

Dans le cas où les consultations n'aboutiraient pas à une solution de règlement, les parties intéressées prennent toutes les mesures nécessaires afin de régler ce différend de manière pacifique, notamment en ayant recours au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies. Ce recours peut être le fait de l'une des parties seulement.

Article 16: Acceptation par les organisations internationales

À certaines conditions, des organisations internationales peuvent faire une déclaration d'acceptation de l'Accord sur la Lune, à l'exception de ses Articles 17 à 21.

Ces conditions sont les suivantes :

- il doit s'agir d'une organisation internationale intergouvernementale;
- spécialisée dans des activités spatiales;
- la majorité des États membres de cette organisation doivent être parties au Traité de l'Espace;
- la majorité des États membres de cette organisation doivent être parties à l'Accord sur la Lune.

L'effet d'une telle déclaration est relatif, c'est-à-dire qu'il se limite à la personne de droit international qu'est l'organisation internationale. Les États membres de cette organisation qui ne sont pas parties

Op te merken valt dat artikel IX van het Ruimteverdrag het betwiste feit uitbreidt tot door een Staat die partij is geplande activiteiten of experimenten die potentieel gezien schade kunnen berokkenen aan de andere activiteiten van onderzoek en gebruik van hemellichamen.

Dat overleg om geschillen te regelen verschilt van het overleg dat voorafgaat aan de uitoefening van het bezoekrecht, niet alleen qua doel, maar ook qua voorwaarden. Voor wat het overleg over de regeling betreft, staat in de Overeenkomst dat het onverwijld moet van start gaan zodra daartoe een aanvraag is binnengekomen.

Dat overleg moet een wederzijds aanvaardbare oplossing met zich meebrengen voor de betrokken Staten die partij zijn en waarbij de rechten van de andere Staten die partij zijn in aanmerking worden genomen. Die oplossing moet ook in overeenstemming zijn met de Overeenkomst met betrekking tot de maan en met het internationale recht in het algemeen.

De overlegde oplossing wordt meegedeeld aan de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties die, hier ook nog, als centraal informatieorgaan fungeren. De Secretaris-generaal kan evenwel door een van de partijen worden opgeroepen wanneer er moeilijkheden rijzen bij de start van het overleg.

Ingeval het overleg tot geen regeling leidt, nemen de betrokken partijen alle nodige maatregelen om dat geschil op vreedzame wijze te beslechten, met name door de hulp in te roepen van de Secretaris-generaal van de Verenigde Staten. Die hulp kan door één van beide partijen worden ingeroepen.

Artikel 16: Aanvaarding door de internationale organisaties

Onder bepaalde voorwaarden mogen internationale organisaties een aanvaardingsverklaring afleggen over de Overeenkomst met betrekking tot de maan, met uitzondering van de artikelen 17 tot 21.

Die voorwaarden zijn :

- het moet om een internationale intergouvernementele organisatie gaan;
- die gespecialiseerd is in ruimteactiviteiten;
- de meeste lidstaten van die organisatie moeten partij zijn bij het Ruimteverdrag;
- de meeste lidstaten van die organisatie moeten partij zijn bij de Overeenkomst met betrekking tot de maan.

De invloed van een dergelijke verklaring is relatief, daar zij zich beperkt tot de internationale rechtspersoon die de internationale organisatie is. De lidstaten van die organisatie die geen partij zijn bij de Overeen-

à l'Accord sur la Lune ne sont pas liés. Toutefois, une telle déclaration peut avoir certaines conséquences à leur égard, telles qu'un devoir de réserve lorsqu'ils entreprennent des activités susceptibles de violer les règles de l'Accord. Ils ne doivent pas agir en conformité avec l'Accord sur la Lune mais doivent adopter une attitude prudente et compatible avec les principes y édictés.

En outre, lorsque les conditions d'acceptation par l'organisation sont réunies, les États parties à l'Accord doivent prendre les mesures visant à faire procéder l'organisation à une déclaration d'acceptation de l'Accord.

Article 17: Amendements

L'entrée en vigueur des amendements est fixée à la date de leur acceptation par la majorité des États parties à l'Accord. Pour les autres États parties, ces amendements entrent en vigueur à la date de leurs acceptations respectives.

Article 18: Révision et examen

À dater du cinquième anniversaire de son entrée en vigueur, l'Accord sur la Lune peut être révisé. À cette fin, «sur demande d'un tiers des États parties et avec l'assentiment de la majorité d'entre eux», le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies peut convoquer une conférence des États parties.

À l'occasion de cette conférence sera également examinée la question de l'exploitation des corps célestes, de son effectivité et des arrangements à prendre le cas échéant(1). À ce jour, cette conférence n'a pas encore été convoquée.

Par ailleurs, dix ans après son entrée en vigueur, l'Assemblée générale des Nations Unies inscrira à son ordre du jour la question de l'examen de l'Accord sur la Lune, de son application et de sa mise en œuvre. Cet examen est effectué formellement depuis plusieurs sessions par le Sous-Comité juridique de l'UNCOPUOS(2).

Article 19: Entrée en vigueur

L'Accord sur la Lune est entré en vigueur le 11 juillet 1984, conformément à l'article 19.3.

Son entrée en vigueur à l'égard des pays adhérents est fixée au 30e jour qui suit la date de dépôt de

(1) *Cfr.* article 11,5.

(2) *Cfr. supra.*

komst met betrekking tot de maan zijn hierdoor niet gebonden. Dergelijke verklaring kan sommige gevolgen hebben voor hen, zoals de voorbehoudsplicht wanneer zij activiteiten opzetten die de regels van de Overeenkomst kunnen overtreden. Zij moeten niet handelen conform de Overeenkomst, maar zij moeten een behoedzame houding aannemen die verenigbaar is met de erin uitgevaardigde principes.

Wanneer de voorwaarden van aanvaarding door de organisaties verenigd zijn, moeten de Staten die partij zijn bij de Overeenkomst de maatregelen treffen met als doel de organisatie ertoe brengen een verklaring van aanvaarding van de Overeenkomst af te leggen.

Artikel 17: Wijzigingen

Wijzigingen worden van kracht nadat de meerderheid van de Staten die partij zijn bij de Overeenkomst ze hebben aanvaard. Voor de andere partijen worden die wijzigingen van kracht op de datum waarop ze respectievelijk worden aanvaard.

Artikel 18: Herziening en toetsing

Vanaf vijf jaar na haar inwerkingtreding, kan de Overeenkomst met betrekking tot de maan worden herzien. Te dien einde kan de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties «op verzoek van één derde van de Staten die partij zijn en met instemming van de meerderheid onder hen», een conferentie bijeenroepen van de Staten die partij zijn.

Tijdens die conferentie wordt ook het probleem bekeken van de exploitatie van de hemellichamen, de efficiëntie ervan en de in voorkomend geval te treffen maatregelen(1). Tot op heden is die conferentie nog niet bijeengeroepen geweest.

Bovendien zal de kwestie van de toetsing van de Overeenkomst met betrekking tot de maan, de toepassing en de uitvoering ervan, tien jaar na de inwerkingtreding ervan, op de agenda van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties worden geplaatst. Sinds verschillende sessies wordt die toetsing formeel uitgevoerd door het juridische subcomité van het UNCOPUOS(2).

Artikel 19: Inwerkingtreding

De Overeenkomst met betrekking tot de maan is in werking getreden op 11 juli 1984, conform artikel 19.3.

Voor de toetredende landen treedt ze in werking op de dertigste dag na de datum van nederlegging van de

(1) *Cf.* artikel 11,5.

(2) *Cf. supra.*

l'instrument d'adhésion auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies qui en est le dépositaire.

Article 20 : Dénonciation

Depuis le 12 juillet 1985, tout État partie peut notifier dénonciation de l'Accord au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies. Cette dénonciation prend effet un an après la date de réception.

Article 21 : Disposition formelle

L'Accord est établi en anglais, en arabe, en chinois, en espagnol, en français et en russe, ces six langues faisant également foi.

Un original est déposé au Secrétariat de l'Organisation des Nations Unies, à New York. Il est ouvert à la signature depuis le 18 décembre 1979.

Suite à l'avis n° L. 34 726/1 du Conseil d'État, le dossier a été soumis le 25 novembre 2003 à la Conférence interministérielle de la Politique étrangère qui a approuvé la proposition du Groupe de Travail « Traités mixtes » pour considérer ces accords comme exclusivement fédéraux. Ces accords ne doivent donc pas être approuvés par les Régions et les Communautés, seulement par le législateur fédéral.

Le ministre des Affaires étrangères,

Louis MICHEL.

La ministre de la Politique scientifique,

Fientje MOERMAN.

akte van toetreding bij de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties die er de depositaris van is.

Artikel 20 : Opzegging

Sinds 12 juli 1985 kan elke Staat die partij is de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties kennisgeven van het feit dat zij de Overeenkomst opzegt. Die opzegging wordt van kracht één jaar na datum van ontvangst ervan.

Artikel 21 : Formele bepaling

De Overeenkomst wordt opgesteld in het Engels, het Arabisch, het Spaans, het Frans en het Russisch, die zes talen zijnde gelijkelijk authentiek.

Een origineel wordt neergelegd bij het Secretariaat van de Verenigde Naties in New York, dat sinds 18 december 1979 voor ondertekening is opengesteld.

Naar aanleiding van het advies nr. L 34 726/1 van de Raad van State werd het dossier op 25 november 2003 voorgelegd aan de Interministeriële Conferentie « Buitenlands Beleid » die het voorstel van de Werkgroep « Gemengde Verdragen » om deze verdragen als exclusief federaal te beschouwen, heeft bekrachtigd. De verdragen moeten niet goedgekeurd worden door de Gewesten en de Gemeenschappen, enkel door de federale wetgever.

De minister van Buitenlandse Zaken,

Louis MICHEL.

De minister van Wetenschapsbeleid,

Fientje MOERMAN.

PROJET DE LOI

ALBERT II,
Roi des Belges,

À tous, présents et à venir,
SALUT.

Sur la proposition de Notre ministre des Affaires étrangères et de Notre ministre de la Politique scientifique,

NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS :

Notre ministre des Affaires étrangères et Notre ministre de la Politique scientifique sont chargés de présenter, en Notre nom, aux Chambres législatives et de déposer au Sénat, le projet de loi dont la teneur suit :

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

L'Accord régissant les activités des États sur la lune et les autres corps célestes, fait à New York le 18 décembre 1979, sortira son plein et entier effet.

Donné à Bruxelles, le 22 janvier 2004.

ALBERT

Par le Roi :

Le ministre des Affaires étrangères,

Louis MICHEL.

Le ministre de la Politique scientifique,

Fientje MOERMAN.

WETSONTWERP

ALBERT II,
Koning der Belgen,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen,
ONZE GROET.

Op de voordracht van Onze minister van Buitenlandse Zaken en van Onze minister Wetenschapsbeleid,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ :

Onze minister van Buitenlandse Zaken en Onze minister van Wetenschapsbeleid zijn ermee belast het ontwerp van wet, waarvan de tekst hierna volgt, in Onze naam aan de Wetgevende Kamers voor te leggen en bij de Senaat in te dienen :

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

De Overeenkomst ter regeling van de activiteiten van Staten op de maan en andere hemellichamen, gedaan te New York op 18 december 1979, zal volkomen gevolg hebben.

Gegeven te Brussel, 22 januari 2004.

ALBERT

Van Koningswege :

De minister van Buitenlandse Zaken,

Louis MICHEL.

De minister van Wetenschapsbeleid,

Fientje MOERMAN.

ACCORD

**régissant les activités des Etats sur la Lune
et les autres corps célestes**

LES ÉTATS PARTIES AU PRÉSENT ACCORD,

NOTANT les succès obtenus par les Etats dans l'exploration et l'utilisation de la Lune et des autres corps célestes,

RECONNAISSANT que la Lune, satellite naturel de la Terre, joue à ce titre un rôle important dans l'exploration de l'espace,

FERMEMENT RÉSOLUS à favoriser dans des conditions d'égalité le développement de la coopération entre Etats aux fins de l'exploration et de l'utilisation de la Lune et des autres corps célestes,

DÉSIREUX d'éviter que la Lune ne puisse servir d'arène à des conflits internationaux,

TENANT COMPTE des avantages qui peuvent être retirés de l'exploitation des ressources naturelles de la Lune et des autres corps célestes,

RAPPELANT le Traité sur les principes régissant les activités des Etats en matière d'exploration et d'utilisation de l'espace extra-atmosphérique, y compris la Lune et les autres corps célestes, l'Accord sur le sauvetage des astronautes, le retour des astronautes et la restitution des objets lancés dans l'espace extra-atmosphérique, la Convention sur la responsabilité internationale pour les dommages causés par des objets spatiaux et la Convention sur l'immatriculation des objets lancés dans l'espace extra-atmosphérique,

PRENANT EN CONSIDÉRATION la nécessité d'appliquer concrètement et de développer, en ce qui concerne la Lune et les autres corps célestes, les dispositions de ces documents internationaux, eu égard aux progrès futurs de l'exploration et de l'utilisation de l'espace,

SONT CONVENU DE CE QUI SUIT:

Article premier

1. Les dispositions du présent Accord relatives à la Lune s'appliquent également aux autres corps célestes à l'intérieur du système solaire, excepté la Terre, à moins que des normes juridiques spécifiques n'entrent en vigueur en ce qui concerne l'un de ces corps célestes.

2. Aux fins du présent Accord, toute référence à la Lune est réputée s'appliquer aux orbites autour de la Lune et aux autres trajectoires en direction ou autour de la Lune,

3. Le présent Accord ne s'applique pas aux matières extra-terrestres qui atteignent la surface de la Terre par des moyens naturels.

(Vertaling)

OVEREENKOMST

**ter regeling van de activiteiten van Staten
op de maan en andere hemellichamen**

DE STATEN DIE PARTIJ ZIJN BIJ DEZE OVEREENKOMST,

GELET OP de gunstige resultaten die Staten hebben verkregen bij het onderzoek en gebruik van de maan en andere hemellichamen,

ERKENNEND dat de maan, als natuurlijke satelliet van de aarde, een belangrijke rol speelt bij het onderzoek van de kosmische ruimte,

VASTBESLOTEN op basis van gelijkheid de verdere samenwerking tussen Staten te bevorderen bij het onderzoek en gebruik van de maan en andere hemellichamen,

VERLANGEND te verhinderen dat de maan een gebied van internationale conflicten wordt,

INDACHTIG de voordelen die kunnen worden verkregen uit de exploitatie van de natuurlijke rijkdommen van de maan en andere hemellichamen,

IN HERINNERING BRENGEND het Verdrag inzake de beginselen waaraan de activiteiten van Staten zijn onderworpen bij het onderzoek en gebruik van de kosmische ruimte, met inbegrip van de maan en andere hemellichamen, de Overeenkomst inzake de redding van ruimtevaarders, de terugkeer van ruimtevaarders en de teruggave van in de kosmische ruimte gebrachte voorwerpen, de Overeenkomst inzake de internationale aansprakelijkheid voor schade, veroorzaakt door ruimtevoorwerpen, en de Overeenkomst inzake de registratie van in de kosmische ruimte gebrachte voorwerpen,

IN AANMERKING NEMEND de noodzaak tot een verdere verfijning en ontwikkeling van de bepalingen van deze internationale overeenkomsten met betrekking tot de maan en andere hemellichamen, daarbij rekening houdend met verdere vooruitgang bij het onderzoek en gebruik van de kosmische ruimte,

ZIJN ALS VOLGT OVEREENGEKOMEN:

Artikel 1

1. De bepalingen van deze Overeenkomst met betrekking tot de maan zijn tevens van toepassing op andere hemellichamen dan de aarde binnen het zonnestelsel, behalve voor zover bijzondere rechtsregels van kracht worden met betrekking tot een van deze hemellichamen.

2. Voor de toepassing van deze Overeenkomst zijn in elke verwijzing naar de maan tevens begrepen de kringlopen om of andere banen naar of om de maan.

3. Deze Overeenkomst is niet van toepassing op buitenaardse materialen die langs natuurlijke weg op het aardoppervlak terechtkomen.

Article 2

Toutes les activités sur la Lune, y compris les activités d'exploration et d'utilisation, sont menées en conformité avec le droit international, en particulier la Charte des Nations Unies, et compte tenu de la Déclaration relative aux principes du droit international touchant les relations amicales et la coopération entre les Etats conformément à la Charte des Nations Unies, adoptée par l'Assemblée générale le 24 octobre 1970, dans l'intérêt du maintien de la paix et de la sécurité internationales et pour encourager la coopération internationale et la compréhension mutuelle, les intérêts respectifs de tous les autres Etats parties étant dûment pris en considération.

Article 3

1. Tous les Etats parties utilisent la Lune exclusivement à des fins pacifiques.

2. Est interdit tout recours à la menace ou à l'emploi de la force ou à tout autre acte d'hostilité ou menace d'acte d'hostilité sur la Lune. Il est interdit de même d'utiliser la Lune pour se livrer à un acte de cette nature ou recourir à une menace de cette nature à l'encontre de la Terre, de la Lune, d'engins spatiaux, de l'équipage d'engins spatiaux ou d'objets spatiaux créés par l'homme.

3. Les Etats parties ne mettent sur orbite autour de la Lune, ni sur une autre trajectoire en direction ou autour de la Lune, aucun objet porteur d'armes nucléaires ou de tout autre type d'armes de destruction massive, ni ne placent ou n'utilisent de telles armes à la surface ou dans le sol de la Lune.

4. Sont interdits sur la Lune l'aménagement de bases et installations militaires et de fortifications, les essais d'armes de tous types et l'exécution de manœuvres militaires. N'est pas interdite l'utilisation de personnel militaire à des fins de recherche scientifique ou à tout autre fin pacifique. N'est pas interdite non plus l'utilisation de tout équipement ou installation nécessaire à l'exploration pacifique de la Lune.

Article 4

1. L'exploration et l'utilisation de la Lune sont l'apanage de toute l'humanité et se font pour le bien et dans l'intérêt de tous les pays, quel que soit leur degré de développement économique ou scientifique. Il est dûment tenu compte des intérêts de la génération actuelle et des générations futures, ainsi que de la nécessité de favoriser le relèvement des niveaux de vie et des conditions de progrès et de développement économique et social conformément à la Charte des Nations Unies.

2. Dans toutes leurs activités concernant l'exploration et l'utilisation de la Lune, les Etats parties se fondent sur le principe de la coopération et de l'assistance mutuelle. La coopération internationale en application du présent Accord doit être la plus large possible et peut se faire sur une base multilatérale, sur base bilatérale ou par l'intermédiaire d'organisations intergouvernementales internationales.

Artikel 2

Alle activiteiten op de maan, met inbegrip van het onderzoek en gebruik ervan, worden verricht in overeenstemming met de regels van het volkenrecht, in het bijzonder het Handvest van de Verenigde Naties, en met inachtneming van de Verklaring betreffende de beginselen van het volkenrecht inzake vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking tussen de Staten overeenkomstig het Handvest van de Verenigde Naties, aangenomen door de Algemene Vergadering op 24 oktober 1970, in het belang van de handhaving van de internationale vrede en veiligheid en van de bevordering van internationale samenwerking en wederzijds begrip, waarbij naar behoren rekening wordt gehouden met de overeenkomstige belangen van alle andere Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst.

Artikel 3

1. De maan wordt door alle Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, uitsluitend gebruikt voor vreedzame doeleinden.

2. Elke dreiging met of gebruik van geweld of enige andere vijandige daad of dreiging daarmee op de maan is verboden. Het is eveneens verboden de maan is verboden. Het is eveneens verboden de maan te gebruiken om een zodanige vijandige daad te begaan of met een zodanige vijandige daad te dreigen gericht tegen de aarde, de maan, ruimtevaartuigen, hun bemanning of door mensen vervaardigde ruimtevoorwerpen.

3. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, brengen geen voorwerpen die kernwapens of andere wapens voor massavernietiging vervoeren, in een kringloop om de maan of in een andere baan naar of om de maan, noch plaatsen of gebruiken zij zulke wapens op de maan of onder het oppervlak van de maan.

4. De vestiging van militaire bases, installaties en versterkingen, het beproeven van wapens van welke aard dan ook, en het houden van militaire manoeuvres op de maan zijn verboden. Het gebruikmaken van militair personeel voor wetenschappelijk onderzoek of enig ander vreedzaam doel is niet verboden. Het gebruik van welke uitrusting of voorziening dan ook die noodzakelijk is voor vreedzaam onderzoek en gebruik van de maan, is evenmin verboden.

Artikel 4

1. Het onderzoek en gebruik van de maan gaan de gehele mensheid aan en vinden plaats ten voordele en in het belang van alle landen, ongeacht de mate van hun economische of wetenschappelijke ontwikkeling. Er wordt naar behoren aandacht geschonken aan de belangen van de huidige en de toekomstige generaties, alsmede aan de noodzaak tot bevordering van een hogere levensstandaard en verbetering van de voorwaarden voor economische en sociale vooruitgang en ontwikkeling overeenkomstig het Handvest van de Verenigde Naties.

2. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, laten zich leiden door het beginsel van samenwerking en onderlinge bijstand bij al hun activiteiten betreffende het onderzoek en gebruik van de maan. Internationale samenwerking ingevolge deze Overeenkomst dient zo ruim mogelijk te zijn en kan plaatsvinden op multilaterale basis, op bilaterale basis of door middel van internationale intergouvernementele organisaties.

Article 5

1. Les Etats parties doivent faire connaître au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies, ainsi qu'au public et à la communauté scientifique mondiale, autant qu'il est possible et praticable, leurs activités d'exploration et d'utilisation de la Lune. Des renseignements concernant le calendrier, les objectifs, les lieux de déroulement, les paramètres d'orbites et la durée de chaque mission vers la Lune doivent être communiqués le plus tôt possible après le début de la mission, et des renseignements sur les résultats de chaque mission, y compris les résultats scientifiques, doivent être communiqués dès la fin de la mission. Au cas où une mission durerait plus de soixante jours, des renseignements sur son déroulement, y compris éventuellement sur ses résultats scientifiques, doivent être donnés périodiquement, tous les trente jours. Si la mission dure plus de six mois, il n'y a lieu de communiquer par la suite que des renseignements complémentaires importants.

2. Si un Etat partie apprend qu'un autre Etat partie envisage de mener des activités simultanément dans la même région de la Lune, sur la même orbite autour de la Lune ou sur une même trajectoire en direction ou autour de la Lune, il informe promptement l'autre Etat du calendrier et du plan de ses propres activités.

3. Dans les activités qu'ils exercent en vertu du présent Accord, les Etats parties informent promptement le Secrétaire général, ainsi que le public et la communauté scientifique internationale, de tout phénomène qu'ils ont constaté dans l'espace extra-atmosphérique, y compris la Lune, qui pourrait présenter un danger pour la vie et la santé de l'homme, et également de tous signes de vie organique.

Article 6

1. Tous les Etats parties ont, sans aucune discrimination, dans des conditions d'égalité et conformément au droit international, la liberté de recherche scientifique sur la Lune.

2. Dans leurs recherches scientifiques exécutées en application des dispositions du présent Accord, les Etats parties ont le droit de recueillir sur la Lune et d'en enlever des échantillons de minéraux et autres substances. Ces échantillons restent sous la garde des Etats parties qui les ont fait recueillir et qui peuvent les utiliser à des fins scientifiques. Les Etats parties ne perdent pas de vue qu'il est souhaitable de mettre une partie desdits échantillons à la disposition d'autres Etats parties intéressés et de la communauté scientifique internationale aux fins de recherche scientifique. Les Etats parties peuvent, au cours de leurs recherches scientifiques, utiliser aussi en quantités raisonnables pour le soutien de leurs missions des minéraux et d'autres substances de la Lune.

3. Les Etats parties conviennent qu'il est souhaitable d'échanger autant qu'il est possible et praticable, du personnel scientifique et autre au cours des expéditions vers la Lune ou dans les installations qui s'y trouvent.

Artikel 5

1. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, stellen de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, alsmede het publiek en de internationale wetenschappelijke gemeenschap, voor zover zulks ook maar enigszins mogelijk en uitvoerbaar is, in kennis van hun activiteiten betreffende het onderzoek en gebruik van de maan. Inlichtingen omtrent het tijdschema, de doeleinden, de locaties, de baanparameters en de duur worden met betrekking tot elke vlucht naar de maan zo spoedig mogelijk na de lancering verstrekt, terwijl gegevens omtrent de resultaten van elke vlucht, met inbegrip van de wetenschappelijke resultaten, na het voltooiën van de vlucht beschikbaar worden gesteld. Ingeval een vlucht langer dan zestig dagen duurt, worden periodiek, met tussenpozen van dertig dagen, inlichtingen omtrent het verloop van de vlucht, inclusief eventuele wetenschappelijke resultaten gegeven. Bij vluchten die langer dan zes maanden duren, behoeven naderhand slechts van belang zijnde aanvullingen van deze gegevens te worden medegedeeld.

2. Indien een Staat die Partij is bij deze Overeenkomst, verneemt dat een andere Staat die Partij is bij deze Overeenkomst, van plan is gelijktijdig activiteiten te ontplooiën in hetzelfde gebied of in dezelfde kringloop om of baan naar of om de maan, licht deze Staat de andere Staat onderwijld in over het tijdschema van en de plannen voor zijn eigen activiteiten.

3. Bij de uitvoering van activiteiten krachtens deze Overeenkomst stellen de Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, onmiddellijk de Secretaris-Generaal, alsmede het publiek en de internationale wetenschappelijke gemeenschap, in kennis van alle verschijnselen die zij waarnemen in de kosmische ruimte, met inbegrip van de maan, voorzover die een gevaar zouden kunnen betekenen voor het leven of de gezondheid van de mensen, alsmede van alle aanwijzingen van organisch leven.

Artikel 6

1. Alle Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, hebben, zonder enig onderscheid, op voet van gelijkheid en in overeenstemming met het volkenrecht, de vrijheid wetenschappelijk onderzoek op de maan te verrichten.

2. Bij de uitvoering van wetenschappelijke onderzoekingen krachtens de bepalingen van deze Overeenkomst hebben de Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, het recht monsters te nemen van minerale en andere stoffen op de maan en deze mee te nemen. Deze monsters blijven ter beschikking van die Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst en die deze hebben laten nemen, en mogen door deze Staten voor wetenschappelijke doeleinden worden gebruikt. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, houden rekening met de wenselijkheid een deel van deze monsters ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek ter beschikking te stellen van andere belangstellende Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, alsmede van de internationale wetenschappelijke gemeenschap. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, mogen tijdens de wetenschappelijke onderzoekingen ook hoeveelheden minerale en andere stoffen van de maan gebruiken voor zover dienstig voor hun vluchten.

3. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, zijn het eens over de wenselijkheid, voor zover zulks ook maar enigszins mogelijk en uitvoerbaar is, wetenschappelijk en ander personeel uit te wisselen bij expedities naar of in installaties op de maan.

Article 7

1. Lorsqu'ils explorent et utilisent la Lune, les Etats parties prennent des mesures pour éviter de perturber l'équilibre existant du milieu en lui faisant subir des transformations nocives, en le contaminant dangereusement par l'apport de matière étrangère ou d'une autre façon. Les Etats parties prennent aussi des mesures pour éviter toute dégradation du milieu terrestre par l'apport de matière extra-terrestre ou d'une autre façon.

2. Les Etats parties informent le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies des mesures qu'ils prennent en application du paragraphe 1 du présent article et, dans toute la mesure du possible, lui notifient à l'avance leurs plans concernant le placement de substances radioactives sur la Lune et l'objet de cette opération.

3. Les Etats parties communiquent aux autres Etats parties et au Secrétaire général des renseignements au sujet des régions de la Lune qui présentent un intérêt scientifique particulier, afin qu'on puisse, sans préjudice des droits des autres Etats parties, envisager de désigner lesdites régions comme réserves scientifiques internationales pour lesquelles on conviendra d'accords spéciaux de protection, en consultation avec les organismes compétents des Nations Unies.

Article 8

1. Les Etats parties peuvent exercer leurs activités d'exploration et d'utilisation de la Lune en n'importe quel point de sa surface ou sous sa surface, sous réserve des dispositions du présent Accord.

2. A cette fin, les Etats parties peuvent notamment :

a. Faire atterrir leurs engins spatiaux sur la Lune et les lancer à partir de la Lune;

b. Placer leur personnel ainsi que leurs véhicules, matériel, stations, installations et équipements spatiaux en n'importe quel point à la surface ou sous la surface de la Lune.

Le personnel, ainsi que les véhicules, le matériel, les stations, les installations et l'équipement spatiaux, peuvent se déplacer ou être déplacés librement à la surface ou sous la surface de la Lune.

3. Les activités menées par les Etats parties conformément aux paragraphes 1 et 2 du présent article ne doivent pas gêner les activités menées par d'autres Etats parties sur la Lune. Au cas où elles risqueraient de leur causer une gêne, les Etats parties intéressés doivent procéder à des consultations conformément aux paragraphes 2 et 3 de l'article 15 du présent Accord.

Article 9

1. Les Etats parties peuvent installer des stations habitées ou inhabitées sur la Lune. Un Etat partie qui installe une station ne doit utiliser que la surface nécessaire pour répondre aux besoins de la station et doit faire connaître immédiatement au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies l'emplacement et les buts de ladite station. Il doit de même, chaque année, faire savoir

Artikel 7

Bij het onderzoek en gebruik van de maan nemen de Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, maatregelen ter voorkoming van verstoring van het bestaande evenwicht in het milieu, hetzij door het tweeebrengen van nadelige veranderingen in dit milieu, hetzij door schadelijke besmetting ervan als gevolg van het daarin brengen van niet tot dit milieu behorende materie, of op andere wijze. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, nemen tevens maatregelen ter vermindering van de nadelige beïnvloeding van het milieu op aarde als gevolg van het daarin brengen van niet van de aarde afkomstige materie, of anderszins.

2. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, lichten de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties in omtrent de maatregelen die door hen zijn genomen overeenkomstig het bepaalde in het eerste lid van dit artikel, en stellen hem tevens, zo uitgebreid mogelijk, vooraf in kennis van alle plaatsingen van radioactieve stoffen door hen op de maan, alsmede van het doel van deze plaatsingen.

3. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, brengen verslag uit aan de andere Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst en aan de Secretaris-Generaal omtrent de gebieden op de maan, die van bijzonder wetenschappelijk belang zijn, opdat de mogelijkheid kan worden overwogen deze, onverminderd de rechten van andere Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, aan te wijzen als internationale, voor de wetenschap gereserveerde gebieden waarvoor bijzondere beschermende maatregelen dienen te worden overeengekomen in overleg met de bevoegde organen van de Verenigde Naties.

Artikel 8

1. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, mogen hun activiteiten met betrekking tot het onderzoek en gebruik van de maan verrichten op elke plaats op of onder het oppervlak ervan, behoudens de bepalingen van deze Overeenkomst.

2. Daartoe mogen de Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst in het bijzonder :

a. hun ruimtevoorwerpen doen landen op de maan en deze lanceren vanaf de maan;

b. hun personeel, ruimtevaartuigen, uitrusting, voorzieningen, stations en installaties stationeren op elke plaats op of onder het oppervlak van de maan.

Personeel, ruimtevaartuigen, uitrusting, voorzieningen, stations en installaties mogen zich vrij bewegen of mogen vrijelijk worden bewogen over of onder het oppervlak van de maan.

3. Activiteiten van Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst en die in overeenstemming met het bepaalde in het eerste en tweede lid van dit artikel worden verricht, mogen de activiteiten op de maan van andere Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, niet hinderen. Wanneer zulks het geval zou zijn, plegen de betrokken Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst overleg overeenkomstig het bepaalde in artikel 15, tweede en derde lid, van deze Overeenkomst.

Artikel 9

1. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst mogen bemande en onbemande stations op de maan vestigen. Een Staat die Partij is bij deze Overeenkomst en die een station op de maan vestigt, maakt uitsluitend gebruik van het voor het functioneren van het station vereiste gebied en stelt de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties onmiddellijk in kennis van de plaats en het

au Secrétaire général si cette station continue d'être utilisée et si ses buts ont changé.

2. Les stations doivent être disposées de façon à ne pas empêcher le libre accès à toutes les parties de la Lune, du personnel, des véhicules et du matériel d'autres Etats parties qui poursuivent des activités sur la Lune conformément aux dispositions du présent Accord ou de l'article premier du Traité sur les principes régissant les activités des Etats en matière d'exploration et d'utilisation de l'espace extra-atmosphérique, y compris la Lune et les autres corps célestes.

Article 10

1. Les Etats parties prennent toutes les mesures praticables pour sauvegarder la vie et la santé des personnes se trouvant sur la Lune. A cette fin, ils considèrent toute personne se trouvant sur la Lune comme étant un astronaute au sens de l'article V du Traité sur les principes régissant les activités des Etats en matière d'exploration et d'utilisation de l'espace extra-atmosphérique, y compris la Lune et les autres corps célestes, et comme étant un membre de l'équipage d'un engin spatial au sens de l'Accord sur le sauvetage des astronautes, le retour des astronautes et la restitution des objets lancés dans l'espace extra-atmosphérique.

2. Les Etats parties recueillent dans leurs stations, leurs installations, leurs véhicules et leur équipement les personnes en détresse sur la Lune.

Article 11

1. La Lune et ses ressources naturelles constituent le patrimoine commun de l'humanité, qui trouve son expression dans les dispositions pertinentes du présent Accord, en particulier le paragraphe 5 du présent article.

2. La Lune ne peut faire l'objet d'aucune appropriation nationale par proclamation de souveraineté, ni par voie d'utilisation ou d'occupation, ni par aucun autre moyen.

3. La surface et le sous-sol de la Lune ne peuvent être la propriété d'Etats, d'organisations internationales intergouvernementales ou non gouvernementales, d'organisations nationales, qu'elles aient ou non la personnalité morale, ou de personnes physiques. L'installation à la surface ou sous la surface de la Lune de personnel ou de véhicules, matériel, stations, installations ou équipements spatiaux, y compris d'ouvrages reliés à sa surface, ne crée pas de droits de propriété sur une partie de la surface ou du sous-sol de la Lune. Les dispositions qui précèdent s'entendent sous réserve du régime international visé au paragraphe 5 du présent article.

4. Les Etats parties ont le droit d'explorer et d'utiliser la Lune, sans discrimination d'aucune sorte, sur un pied d'égalité, conformément au droit international et aux dispositions du présent Accord.

5. Les Etats parties au présent Accord s'engagent à établir un régime international, y compris des procédures appropriées, régissant l'exploitation des ressources naturelles de la Lune lorsque cette exploitation sera sur le point de devenir possible. La disposition qui précède sera appliquée conformément à l'article 18 du présent Accord.

doel van dit station. Vervolgens dient deze Staat ieder jaar tevens aan de Secretaris-Generaal mede te delen of het station in gebruik blijft en of het doel ervan is gewijzigd.

2. De stations worden op zodanige wijze geplaatst, dat zij de vrije toegang tot alle gebieden van de maan niet belemmeren voor personeel, voertuigen en uitrusting van andere Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst en die activiteiten op de maan verrichten in overeenstemming met de bepalingen van deze Overeenkomst of met artikel 1 van het Verdrag inzake de beginselen waaraan de activiteiten van Staten zijn onderworpen bij het onderzoek en gebruik van de kosmische ruimte, met inbegrip van de maan en andere hemellichamen.

Artikel 10

1. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, nemen alle maatregelen die praktisch uitvoerbaar zijn, om het leven en de gezondheid van personen op de maan te beschermen. Daartoe beschouwen zij elke persoon op de maan als ruimtevaarder in de zin van artikel V van het Verdrag inzake de beginselen waaraan de activiteiten van Staten zijn onderworpen bij het onderzoek en gebruik van de kosmische ruimte, met inbegrip van de maan en andere hemellichamen, en als lid van de bemanning van een ruimtevaartuig in de zin van de Overeenkomst inzake de redding van ruimtevaarders, de terugkeer van ruimtevaarders en de teruggave van in de kosmische ruimte gebrachte voorwerpen.

2. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, bieden in nood verkerende personen op de maan bescherming in hun stations, installaties, voertuigen en andere voorzieningen.

Artikel 11

1. De maan en haar natuurlijke rijkdommen zijn het gemeenschappelijk erfgoed van de mensheid, hetgeen tot uitdrukking komt in de bepalingen van deze Overeenkomst, in het bijzonder in het vijfde lid van dit artikel.

2. De maan is niet vatbaar voor toeïgening door Staten door middel van soevereiniteitsaanspraken, gebruik of bezetting, of op enige andere wijze.

3. Noch het maanoppervlak, noch het daaronder gelegen gebied, noch enig deel daarvan, noch de zich daarin bevindende natuurlijke rijkdommen wordt, respectievelijk worden, eigendom van een Staat, een internationale intergouvernementele of niet-gouvernementele organisatie, een nationale organisatie of een niet-gouvernementele rechtspersoon of een natuurlijke persoon. Aan het stationeren van personeel, ruimtevoertuigen, uitrusting, voorzieningen, stations en installaties op of onder het oppervlak van de maan, met inbegrip van met dit oppervlak of het gebied daaronder verbonden constructies, kunnen geen eigendomsrechten op het oppervlak of het daaronder gelegen gebied worden ontleend. De voorgaande bepalingen laten het in het vijfde lid van dit artikel bedoelde internationale regime onverlet.

4. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, hebben het recht tot onderzoek en gebruik van de maan zonder enige vorm van discriminatie, op voet van gelijkheid en in overeenstemming met het volkenrecht en de bepalingen van deze Overeenkomst.

5. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, verbinden zich hierbij een internationale regime in te stellen, met inbegrip van passende procedures, ter regeling van de exploitatie van de natuurlijke rijkdommen van de maan, wanneer deze exploitatie praktisch uitvoerbaar wordt. Deze bepaling wordt uitgevoerd in overeenstemming met artikel 18 van deze Overeenkomst.

6. Pour faciliter l'établissement du régime international visé au paragraphe 5 du présent article, les Etats parties informent le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies, ainsi que le public et la communauté scientifique internationale, autant qu'il est possible et praticable, de toutes ressources naturelles qu'ils peuvent découvrir sur la Lune.

7. Ledit régime international a notamment pour buts principaux :

a. D'assurer la mise en valeur méthodique et sans danger des ressources naturelles de la Lune;

b. D'assurer la gestion rationnelle de ces ressources;

c. De développer les possibilités d'utilisation de ces ressources;

d. De ménager une répartition équitable entre tous les Etats parties des avantages qui en résulteront, une attention spéciale étant accordée aux intérêts et aux besoins des pays en développement, ainsi qu'aux efforts des pays qui ont contribué, soit directement, soit indirectement, à l'exploration de la Lune.

8. Toutes les activités relatives aux ressources naturelles de la Lune seront exercées d'une manière compatible avec les buts énoncés au paragraphe 7 du présent article et avec les dispositions du paragraphe 2 de l'article 6 du présent Accord.

Article 12

1. Les Etats parties conservent la juridiction ou le contrôle sur leur personnel, ainsi que sur leurs véhicules, matériel, stations, installations et équipements spatiaux se trouvant sur la Lune. La présence sur la Lune desdits véhicules, matériel, stations, installations et équipement ne modifie pas les droits de propriété les concernant.

2. Les dispositions de l'article 5 de l'Accord sur le sauvetage des astronautes, le retour des astronautes et la restitution des objets lancés dans l'espace extra-atmosphérique sont applicables aux véhicules, aux installations et au matériel trouvés dans des endroits autres que ceux où ils devraient être.

3. Dans les cas d'urgence mettant en danger la vie humaine, les Etats parties peuvent utiliser le matériel, les véhicules, les installations, l'équipement ou les réserves d'autres Etats parties se trouvant sur la Lune. Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies ou l'Etat partie intéressé en est informé sans retard.

Article 13

Tout Etat partie qui constate qu'un objet spatial ou des éléments constitutifs d'un tel objet qu'il n'a pas lancé se sont posés sur la Lune à la suite d'une panne ou y ont fait un atterrissage forcé ou imprévu en avise sans tarder l'Etat partie qui a procédé au lancement et le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

Article 14

1. Les Etats parties au présent Accord ont la responsabilité internationale des activités nationales sur la Lune, qu'elles soient

6. Ten einde de instelling van het internationale regime, als bedoeld in het vijfde lid van dit artikel te vergemakkelijken, stellen de Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, alsmede het publiek en de internationale wetenschappelijke gemeenschap, voor zover zulks ook maar enigszins mogelijk en praktisch uitvoerbaar is, in kennis van alle natuurlijke rijkdommen die zij eventueel op de maan ontdekken.

7. De voornaamste doeleinden van het in te stellen internationale regime omvatten :

a. de ordelijke en veilige exploitatie van de natuurlijke rijkdommen van de maan;

b. het verstandige beheer van deze rijkdommen;

c. de uitbreiding van de mogelijkheden voor het gebruik van deze rijkdommen;

d. een billijk aandeel voor alle Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, in de voordelen die deze rijkdommen opleveren, waarbij met de belangen en de behoeften van de ontwikkelingslanden, alsmede met de inspanningen van de landen die, direct of indirect, hebben bijgedragen tot het onderzoek van de maan, in het bijzonder rekening wordt gehouden.

8. Alle activiteiten met betrekking tot de natuurlijke rijkdommen van de maan worden verricht op een wijze die in overeenstemming is met de in het zevende lid van dit artikel omschreven doeleinden en met het bepaalde in het tweede lid van artikel 6 van deze Overeenkomst.

Artikel 12

1. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, behouden rechtsmacht en zeggenschap over hun personeel, voertuigen, uitrusting, voorzieningen, stations en installaties op de maan. Op de eigendom van ruimtevoertuigen, uitrusting, voorzieningen, stations en installaties is de aanwezigheid daarvan op de maan niet van invloed.

2. Ten aanzien van voertuigen, installaties en uitrusting of de samenstellende delen daarvan, aangetroffen op andere plaatsen dan de beoogde locatie, wordt gehandeld overeenkomstig het bepaalde in artikel 5 van de Overeenkomst inzake de redding van ruimtevaarders, de terugkeer van ruimtevaarders en de teruggave van in de kosmische ruimte gebrachte voorwerpen.

3. In geval van een noodsituatie waarin mensenlevens worden bedreigd, mogen de Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, gebruik maken van de op de maan aanwezige uitrusting, voertuigen, installaties, voorzieningen of voorraden van andere Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst. Van dit gebruik wordt onverwijld kennis gegeven aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties of aan de betrokken Staat die Partij is bij deze Overeenkomst.

Artikel 13

Een Staat die Partij is bij deze Overeenkomst en die kennis neemt van het neerstorten, de noodlanding of andere onvoorziene landing op de maan van een niet door deze Staat gelanceerd ruimtevoertuig, of van de onderdelen daarvan, geeft daarvan onverwijld kennis aan de Staat die Partij is bij deze Overeenkomst en die de lancering heeft verricht, alsmede aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 14

1. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst zijn internationaal aansprakelijk voor nationale activiteiten op de maan,

menées par des organismes gouvernementaux ou par des entités non gouvernementales, et doivent veiller à ce que lesdites activités soient menées conformément aux dispositions énoncées dans le présent Accord. Les Etats parties s'assurent que les entités non gouvernementales relevant de leur juridiction n'entreprennent des activités sur la Lune qu'avec l'autorisation de l'Etat partie intéressé et sous sa surveillance continue.

2. Les Etats parties reconnaissent que des arrangements détaillés concernant la responsabilité en cas de dommages causés sur la Lune venant s'ajouter aux dispositions du Traité sur les principes régissant les activités des Etats en matière d'exploration et d'utilisation de l'espace extra-atmosphérique, y compris la Lune et les autres corps célestes, et à celles de la Convention relative à la responsabilité concernant les dommages causés par des objets spatiaux, pourraient devenir nécessaires par suite du développement des activités sur la Lune. Lesdits arrangements seront élaborés conformément à la procédure décrite à l'article 18 du présent Accord.

Article 15

1. Chaque Etat partie peut s'assurer que les activités des autres Etats parties relatives à l'exploration et à l'utilisation de la Lune sont compatibles avec les dispositions du présent Accord. A cette effet, tous les véhicules, le matériel, les stations, les installations et l'équipement spatiaux se trouvant sur la Lune sont accessibles aux autres Etats parties au présent Accord.

Ces Etats parties notifient au préalable toute visite projetée, afin que les consultations voulues puissent avoir lieu et que le maximum de précautions puissent être prises pour assurer la sécurité et éviter de gêner les opérations normales sur les lieux de l'installation à visiter.

En exécution du présent article, un Etat partie peut agir en son nom propre ou avec l'assistance entière ou partielle d'un autre Etat partie, ou encore par des procédures internationales appropriées dans le cadre de l'Organisation des Nations Unies et conformément à la Charte.

2. Un Etat partie qui a lieu de croire qu'un autre Etat partie ou bien ne s'acquiesce pas des obligations qui lui incombent en vertu du présent Accord, ou bien porte atteinte aux droits qu'il tient du présent Accord, peut demander l'ouverture de consultations avec cet autre Etat partie.

L'Etat partie qui reçoit cette demande de consultations doit engager lesdites consultations sans tarder. Tout autre Etat partie qui en fait la demande est en droit de participer également à ces consultations. Chacun des Etats parties qui participent à ces consultations doit rechercher une solution mutuellement acceptable au litige et tient compte des droits et intérêts de tous les Etats parties.

Le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies est informé des résultats des consultations et communique les renseignements reçus à tous les Etats parties intéressés.

3. Si les consultations n'ont pas permis d'aboutir à un règlement mutuellement acceptable et tenant compte des droits et intérêts de tous les Etats parties, les parties intéressées prennent toutes les dispositions nécessaires pour régler ce différend par d'autres

onzeacht of deze activiteiten worden verricht door overheidsinstanties of door niet-gouvernementele lichamen, en dienen te waarborgen dat deze nationale activiteiten worden verricht in overeenstemming met de bepalingen van deze Overeenkomst. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst zorgen ervoor dat de niet-gouvernementele lichamen die onder hun rechtsmacht vallen, uitsluitend activiteiten op de maan verrichten onder de zeggenschap en het voortdurend toezicht van de betrokken Staat die Partij is bij deze Overeenkomst.

2. De Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst erkennen dat, ten aanvulling van de bepalingen van het Verdrag inzake de beginselen waaraan de activiteiten van de Staten zijn onderworpen bij het onderzoek en gebruik van de kosmische ruimte, met inbegrip van de maan en andere hemellichamen, en de Overeenkomst inzake de internationale aansprakelijkheid voor schade, veroorzaakt door ruimtevoorwerpen, uitvoerige regelingen inzake aansprakelijkheid voor op de maan veroorzaakte schade nodig kunnen worden als gevolg van de uitbreiding van de activiteiten op de maan. Elke zodanige regeling wordt opgesteld overeenkomstig de in artikel 18 van deze Overeenkomst vastgestelde procedure.

Artikel 15

1. Elke Staat die Partij is bij deze Overeenkomst mag zich ervan overtuigen dat de activiteiten van andere Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst met betrekking tot het onderzoek en gebruik van de maan verenigbaar zijn met de bepalingen van deze Overeenkomst. Daartoe staan alle ruimtevoertuigen, uitrusting, voorzieningen, stations en installaties op de maan open voor andere Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst.

Deze Staten geven een redelijke tijd van tevoren kennis van een voorgenomen bezoek, opdat passend overleg kan plaatsvinden en maximale voorzorgsmaatregelen kunnen worden genomen om de veiligheid te verzekeren en verstoring van de gewone werkzaamheden in het te bezoeken object te vermijden.

Ter uitvoering van dit artikel kan een Staat die Partij is bij deze Overeenkomst, zelf handelen of geheel of gedeeltelijk met hulp van een andere Staat die Partij is bij deze Overeenkomst of door middel van passende internationale procedures binnen het kader van de Verenigde Naties en in overeenstemming met het Handvest.

2. Een Staat die Partij is bij deze Overeenkomst en die op goede gronden meent dat een andere Staat die Partij is bij deze Overeenkomst niet voldoet aan de verplichtingen die uit deze Overeenkomst voor hem voortvloeien, of dat een andere Staat die Partij is bij deze Overeenkomst inbreuk maakt op de rechten die de eerstgenoemde Staat krachtens deze Overeenkomst heeft, kan deze Staat verzoeken daarover in overleg te treden.

Een Staat die Partij is bij deze Overeenkomst en die een zodanig verzoek heeft ontvangen, gaat onverwijld een zodanig overleg aan. Elke andere Staat die Partij is bij deze Overeenkomst en die zulks verzoekt, heeft het recht aan dit overleg deel te nemen. Elke Staat die Partij is bij deze Overeenkomst en die deelneemt aan dit overleg, streeft naar een wederzijds aanvaardbare oplossing van elk geschil en houdt rekening met de rechten en belangen van alle Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst.

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties wordt in kennis gesteld van de resultaten van het overleg en zendt de ontvangen inlichtingen door aan alle betrokken Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst.

3. Indien het overleg niet leidt tot een wederzijds aanvaardbare regeling waarin naar behoren rekening is gehouden met de rechten en belangen van alle Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, treffen de betrokken partijen alle vereiste maatregelen om

moyens pacifiques de leur choix adaptés aux circonstances et à la nature du différent.

Si des difficultés surgissent à l'occasion de l'ouverture de consultations, ou si les consultations n'aboutissent pas à un règlement mutuellement acceptable, un Etat partie peut demander l'assistance du Secrétaire général, sans le consentement d'aucun autre Etat partie intéressé, afin de régler le litige.

Un Etat partie qui n'entretient pas de relations diplomatiques avec un autre Etat partie intéressé prend part auxdites consultations, à sa préférence, soit par lui-même, soit par l'intermédiaire d'un autre Etat partie ou du Secrétaire général.

Article 16

Dans le présent Accord, à l'exception des articles 17 à 21, les références aux Etats s'appliquent à toute organisation internationale intergouvernementale qui se livre à des activités spatiales, si cette organisation déclare accepter les droits et les obligations prévus dans le présent Accord et si la majorité des Etats membres de l'organisation sont des Etats parties au présent Accord et au Traité sur les principes régissant les activités des Etats en matière d'exploration et d'utilisation de l'espace extra-atmosphérique, y compris la Lune et les autres corps célestes.

Les Etats membres d'une telle organisation qui sont des Etats parties au présent Accord prennent toutes les mesures voulues pour que l'organisation fasse une déclaration en conformité des dispositions du présent article.

Article 17

Un Etat partie au présent Accord peut proposer des amendements à l'Accord. Les amendements prendront effet à l'égard de chaque Etat partie à l'Accord acceptant les amendements dès qu'ils auront été acceptés par la majorité des Etats parties à l'Accord et, par la suite, pour chacun des autres Etats parties à l'Accord, à la date de son acceptation desdits amendements.

Article 18

Dix ans après l'entrée en vigueur du présent Accord, la question de l'examen de l'Accord sera inscrite à l'ordre du jour provisoire de l'Assemblée générale des Nations Unies afin de déterminer, eu égard à l'expérience acquise en ce qui concerne l'application de l'Accord, si celui-ci doit être révisé.

Toutefois, cinq ans au moins après la date d'entrée en vigueur du présent Accord, le Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies, en sa qualité de dépositaire de l'Accord, convoquera sur la demande d'un tiers des Etats parties à l'Accord et avec l'assentiment de la majorité d'entre eux, une conférence des Etats parties afin de réexaminer le présent Accord.

La conférence d'examen étudiera aussi la question de l'application des dispositions du paragraphe 5 de l'article 11, sur la base du principe visé au paragraphe 1 dudit article et compte tenu, en particulier, de tout progrès technique pertinent.

het geschil te regelen met andere vreedzame middelen naar eigen keuze en aangepast aan de omstandigheden en de aard van het geschil.

Indien zich moeilijkheden voordoen in verband met het aangaan van het overleg of indien het overleg niet leidt tot een wederzijds aanvaardbare regeling, kan een Staat die Partij is bij deze Overeenkomst, zonder voorafgaande toestemming van enige andere daarbij betrokken Staat die Partij is bij deze Overeenkomst de hulp inroepen van de Secretaris-Generaal ten einde het geschil op te lossen.

Een Staat die Partij is bij deze Overeenkomst en die geen diplomatieke betrekkingen onderhoudt met de andere bij het geschil betrokken Staat die Partij is bij deze Overeenkomst, neemt naar verkiezing zelf deel aan dit overleg of doet zulks door tussenkomst van een andere Staat die Partij is bij deze Overeenkomst of van de Secretaris-Generaal.

Artikel 16

Met uitzondering van de artikelen 17 en 21 worden verwijzingen naar Staten in deze Overeenkomst geacht van toepassing te zijn op alle internationale intergouvernementele organisaties die activiteiten in de kosmische ruimte verrichten, mits een zodanige organisatie verklaart de rechten en verplichtingen van deze Overeenkomst te aanvaarden en mits de meerderheid van de Lid-Staten van de organisatie wordt gevormd door Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst en bij het Verdrag inzake de beginselen waaraan de activiteiten van Staten zijn onderworpen bij het onderzoek en gebruik van de kosmische ruimte, met inbegrip van de maan en andere hemellichamen.

De Lid-Staten van een zodanige organisatie, die tevens Partij zijn bij deze Overeenkomst, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de organisatie een verklaring overeenkomstig het bepaalde in dit artikel aflegt.

Artikel 17

Elke Staat die Partij is bij deze Overeenkomst kan voorstellen doen tot wijziging ervan. Wijzigingen worden van kracht voor elke Staat die Partij is bij deze Overeenkomst en die deze aanvaardt, nadat de meerderheid van de Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, deze wijzigingen heeft aanvaard, en vervolgens voor elke andere Staat die Partij is bij deze Overeenkomst op de datum waarop deze Staat de wijzigingen aanvaardt.

Artikel 18

Tien jaar na de inwerkingtreding van deze Overeenkomst wordt de kwestie van de toetsing van de Overeenkomst op de voorlopige agenda van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties geplaatst, ten einde na te gaan, aan de hand van de opgedane ervaring met betrekking tot de toepassing van de Overeenkomst, of deze dient te worden herzien.

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, als depositaris, roept echter ten minste vijf jaar na de datum van inwerkingtreding van deze Overeenkomst op verzoek van één derde van de Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, en met instemming van de meerderheid van de Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst, een conferentie van de Staten die Partij zijn bij deze Overeenkomst bijeen om deze Overeenkomst te toetsen.

Op een toetsingsconferentie wordt tevens de kwestie van de uitvoering van de bepalingen van het vijfde lid van artikel 11 in overweging genomen aan de hand van het in het eerste lid van dat artikel genoemde beginsel, waarbij in het bijzonder rekening wordt gehouden met eventuele technologische ontwikkelingen op dit gebied.

Article 19

1. Le présent Accord est ouvert à la signature de tous les Etats au Siège de l'Organisation des Nations Unies à New York.

2. Le présent Accord est soumis à la ratification des Etats signataires. Tout Etat qui n'a pas signé le présent Accord avant son entrée en vigueur conformément au paragraphe 3 du présent article peut y adhérer à tout moment. Les instruments de ratification ou d'adhésion seront déposés auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies.

3. Le présent Accord entrera en vigueur le trentième jour qui suivra le dépôt du cinquième instrument de ratification.

4. Pour chaque Etat dont l'instrument de ratification ou d'adhésion sera déposé après l'entrée en vigueur du présent Accord, celui-ci entrera en vigueur le trentième jour qui suivra la date du dépôt dudit instrument.

5. Le Secrétaire général informera sans délai tous les Etats qui auront signé le présent Accord ou y auront adhéré de la date de chaque signature, de la date du dépôt de chaque instrument de ratification ou d'adhésion, de la date d'entrée en vigueur du présent Accord ainsi que de toute autre communication.

Article 20

Tout Etat partie au présent Accord peut, un an après l'entrée en vigueur de l'Accord, communiquer son intention de cesser d'y être partie par voie de notification écrite adressée au Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies. Cette notification prend effet un an après la date à laquelle elle a été reçue.

Article 21

L'original du présent Accord, dont les textes anglais, arabe, chinois, espagnol, français et russe font également foi, sera déposé auprès du Secrétaire général de l'Organisation des Nations Unies, qui en adressera des copies certifiées à tous les Etats qui auront signé l'Accord ou qui y auront adhéré.

EN FOI DE QUOI les soussignés, à ce dûment habilités par leurs gouvernements respectifs, ont signé le présent Accord, ouvert à la signature à New York le 18 décembre 1979.

Artikel 19

1. Deze Overeenkomst staat open voor ondertekening door alle Staten op het Hoofdkwartier van de Verenigde Naties te New York.

2. Deze Overeenkomst dient door de ondertekenende Staten te worden bekrachtigd. Elke Staat die deze Overeenkomst niet ondertekent vóór de inwerkingtreding ervan overeenkomstig het bepaalde in het derde lid van dit artikel, kan te allen tijde tot deze Overeenkomst toetreden. De akten van bekrachtiging of toetreding worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

3. Deze Overeenkomst treedt in werking op de dertigste dag na de datum van nederlegging van de vijfde akte van bekrachtiging.

4. Voor elke Staat waarvan de akte van bekrachtiging of toetreding wordt nedergelegd na de inwerkingtreding van deze Overeenkomst, treedt de Overeenkomst in werking op de dertigste dag na de datum van nederlegging van deze akte.

5. De Secretaris-Generaal doet terstond alle ondertekenende en toetredende Staten mededeling van de datum van elke ondertekening, de datum van nederlegging van elke akte van bekrachtiging van, of toetreding tot, deze Overeenkomst, de datum van inwerkingtreding ervan, alsmede van andere gegevens.

Artikel 20

Elke Staat die Partij is bij deze Overeenkomst kan door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties deze Overeenkomst opzeggen. Deze opzegging wordt van kracht een jaar na de datum van ontvangst van deze kennisgeving.

Artikel 21

Het origineel van deze Overeenkomst, waarvan de Arabische, de Chinese, de Engelse, de Franse, de Russische en de Spaanse tekst gelijkelijk authentiek zijn, wordt nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, die daarvan een voor eensluitend gewaarmerkt afschrift toezendt aan alle ondertekenende en toetredende Staten.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekenden, hiertoe naar behoren gemachtigd door hun onderscheiden Regeringen, deze Overeenkomst welke op 18 december 1979 te New York voor ondertekening is opengesteld, hebben ondertekend.

**AVANT-PROJET DE LOI SOUMIS
À L'AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT**

—

Avant-projet de loi portant assentiment à l'Accord régissant les activités des États sur la Lune et les autres corps célestes, fait à New York le 18 décembre 1979

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

L'Accord régissant les activités des États sur la Lune et les autres corps célestes, fait à New York le 18 décembre 1979, sortira son plein et entier effet.

**VOORONTWERP VAN WET VOOR ADVIES
VOORGELEGD AAN DE RAAD VAN STATE**

—

Voorontwerp van wet houdende instemming met de Overeenkomst ter regeling van de activiteiten van Staten op de maan en andere hemellichamen, gedaan te New York op 18 december 1979

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

De Overeenkomst ter regeling van de activiteiten van Staten op de maan en andere hemellichamen, gedaan te New York op 18 december 1979, zal volkomen gevolg hebben.

AVIS DU CONSEIL D'ÉTAT
34.726/1

Le CONSEIL D'ÉTAT, section de législation, première chambre, saisi par le ministre des Affaires étrangères, le 16 janvier 2003, d'une demande d'avis sur un avant-projet de loi «portant assentiment à l'Accord régissant les activités des États sur la Lune et les autres corps célestes, fait à New York le 18 décembre 1979», a donné le 30 janvier 2003 l'avis suivant:

PORTÉE DE L'AVANT-PROJET

L'avant-projet de loi soumis pour avis vise à porter assentiment à l'Accord régissant les activités des États sur la lune et les autres corps célestes. Cet accord règle plus précisément l'utilisation et l'exploration de la lune et des autres corps célestes, et accorde une attention particulière, notamment, à la recherche scientifique, à la protection de l'environnement, tant sur la lune même que sur la terre (1), et à l'exploitation des richesses naturelles.

COMPÉTENCE

Selon le fonctionnaire délégué, l'accord ne devrait être approuvé que par le législateur fédéral, dès lors qu'il régit uniquement des matières qui doivent être qualifiées comme appartenant à «la recherche spatiale dans le cadre d'institutions, d'accords ou d'actes internationaux ou supranationaux», laquelle relève de la compétence de l'autorité fédérale (article 6*bis*, § 2, 3°, de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles).

Il ressort toutefois du contenu de l'accord à approuver que celui-ci règle également certains aspects de matières régionales, à savoir la protection de l'environnement (article 6, § 1er, II, 1°, de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles) et les richesses naturelles (article 6, § 1er, VI, alinéa 1er, 5°, de cette loi).

En ce qui concerne la recherche scientifique, il faut en outre souligner que l'accord ne se limite pas à réglementer «la recherche spatiale dans le cadre d'institutions, d'accords ou d'actes internationaux ou supranationaux» ou d'autres aspects de la recherche scientifique pour lesquels l'autorité fédérale demeure compétente (voir l'article 6*bis*, § 2, de la loi spéciale du 8 août 1980).

En effet, l'accord peut également porter sur la recherche scientifique qui relève de la compétence des régions, voire de celle des communautés (2).

Une compétence fédérale exclusive ne peut pas non plus se fonder sur le fait que l'accord ne porte que sur des activités réalisées sur la lune ou d'autres corps célestes, et donc sur la constata-

(1) Notamment en ce qui concerne les matières qui ne sont pas d'origine terrestre.

(2) En tout cas, dans la mesure où des établissements d'enseignement sont associés à une recherche spatiale qui ne s'inscrit pas dans le cadre d'institutions, d'accords ou d'actes internationaux ou supranationaux.

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE
34.726/1

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, eerste kamer, op 16 januari 2003 door de minister van Buitenlandse Zaken verzocht hem van advies te dienen over een voorontwerp van wet «houdende instemming met de Overeenkomst ter regeling van de activiteiten van Staten op de maan en andere hemellichamen, gedaan te New York op 18 december 1979», heeft op 30 januari 2003 het volgende advies gegeven:

STREKKING VAN HET VOORONTWERP

Het om advies voorgelegde voorontwerp van wet strekt tot de goedkeuring van de Overeenkomst ter regeling van de activiteiten van Staten op de maan en andere hemellichamen. Deze overeenkomst regelt inzonderheid het gebruik en het onderzoek van de maan en van andere hemellichamen, waarbij onder meer aandacht wordt besteed aan het wetenschappelijk onderzoek, aan de bescherming van het milieu, zowel op de maan zelf, als op aarde (1), en aan de exploitatie van de natuurlijke rijkdommen.

BEVOEGDHEID

Volgens de gemachtigde ambtenaar zou de overeenkomst uitsluitend door de federale wetgever dienen te worden goedgekeurd omdat erin uitsluitend aangelegenheden worden geregeld die te kwalificeren zijn als behorende tot «het ruimtevaartonderzoek in het raam van internationale of supranationale instellingen en overeenkomsten of akten», dat tot de bevoegdheid van de federale overheid behoort (artikel 6*bis*, § 2, 3°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen).

Uit de inhoud van de goed te keuren overeenkomst blijkt evenwel dat erin ook aspecten worden geregeld van gewestelijke aangelegenheden, met name van de aangelegenheid van de bescherming van het leefmilieu (artikel 6, § 1, II, 1°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen) en van de aangelegenheid van de natuurlijke rijkdommen (artikel 6, § 1, VI, eerste lid, 5°, van die wet).

Bovendien dient, wat betreft de aangelegenheid van het wetenschappelijk onderzoek, erop te worden gewezen dat de overeenkomst verder gaat dan alleen het regelen van «het ruimtevaartonderzoek in het raam van internationale of supranationale instellingen en overeenkomsten of akten» of van andere aangelegenheden inzake wetenschappelijk onderzoek waarvoor de federale overheid bevoegd is gebleven (zie artikel 6*bis*, § 2, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980).

De overeenkomst kan immers ook betrekking hebben op het wetenschappelijk onderzoek dat tot de bevoegdheid van de gewesten en zelfs tot die van de gemeenschappen behoort (2).

Evenmin kan een uitsluitende federale bevoegdheid worden gegrond op het gegeven dat de overeenkomst enkel betrekking heeft op activiteiten verricht op de maan of op andere hemellicha-

(1) Namelijk met betrekking tot materie die niet afkomstig is van de aarde.

(2) Alvast in zoverre onderwijsinstellingen betrokken zijn bij ruimtevaartonderzoek dat niet plaatsvindt in het raam van internationale of supranationale instellingen en overeenkomsten of akten.

tion que l'accord ne présente pas de lien avec la sphère de compétence territoriale des régions. À cet égard, l'on se reportera aux avis L. 24.903/VR(1), 25.903/VR(2), 26.261/VR(3) du 22 avril 1997, qui contiennent l'observation suivante :

«Il ressort de l'article 167, § 1er, alinéa 1er, de la Constitution que les communautés et les régions sont compétentes pour régler la coopération internationale, y compris la conclusion de traités «pour les matières qui relèvent de leurs compétences de par la Constitution ou en vertu de celle-ci». Cette disposition fait référence aux compétences matérielles des communautés et des régions(4). Ceci ressort, d'ailleurs, également de l'intention du constituant, telle qu'elle peut se déduire des développements relatifs à la proposition de révision de l'article 68 ancien de la Constitution : les auteurs souhaitaient, en effet, que «l'autonomie qui est reconnue sur le plan interne, puisse s'exprimer sur le plan externe»(5). La répartition des compétences «*ratione materiae*» constitue, en d'autres termes, le fil conducteur pour la détermination de la compétence des communautés et des régions sur le plan international.

Même si les régions ne peuvent prendre des dispositions de droit interne en ce qui concerne des zones situées en dehors de leur territoire, cette limitation territoriale de leurs compétences ne peut être étendue sur le plan international. Sur ce plan, on ne doit tenir compte que des règles de compétences matérielles. La compétence internationale des régions est, à cet égard, plus étendue que leur pouvoir de transposition des instruments de droit international en droit interne.»

Force est dès lors de conclure que l'accord soumis pour approbation doit être considéré comme un traité mixte qui doit être approuvé non seulement par l'autorité fédérale, mais aussi par les législateurs communautaires et régionaux.

La chambre était composée de :

M. M. VAN DAMME, président de chambre;
MM. J. BAERT et J. SMETS, conseillers d'État;
MM. G. SCHRANS et A. SPRUYT, assesseurs de la section de législation;
Mme A. BECKERS, greffier.

La concordance entre la version néerlandaise et la version française a été vérifiée sous le contrôle de M. J. SMETS.

Le rapport a été présenté par M. B. SEUTIN, premier auditeur. La note du Bureau de coordination a été rédigée et exposée par M. L. VAN CALENBERGH, référendaire.

Le greffier,

A. BECKERS.

Le président,

M. VAN DAMME.

men, en dus op de vaststelling dat de overeenkomst geen band vertoont met het territoriale bevoegdheidsgebied van de gewesten. Te dien aanzien kan worden verwezen naar de adviezen L. 24.903/VR(1), 25.903/VR(2), 26.261/VR(3) van 22 april 1997, waarin het volgende werd opgemerkt :

«Uit artikel 167, § 1, eerste lid, van de Grondwet blijkt dat de gemeenschappen en de gewesten bevoegd zijn om de internationale samenwerking te regelen, met inbegrip van het sluiten van verdragen, «voor de aangelegenheden waarvoor zij door of krachtens de Grondwet bevoegd zijn». Die bepaling verwijst naar de materiële bevoegdheden van de gemeenschappen en de gewesten(4). Dit blijkt trouwens ook uit de bedoeling van de grondwetgever, zoals die afgeleid kan worden uit de toelichting bij het voorstel tot herziening van artikel 68 (oud) van de Grondwet: de indieners wensten dat «de autonomie die op intern vlak wordt erkend, zich eveneens zou kunnen uiten op extern vlak»(5). De bevoegdheidsverdeling *ratione materiae* is met andere woorden de leidraad voor het bepalen van de bevoegdheid van de gemeenschappen en de gewesten op het internationaal vlak.

Ook al kunnen de gewesten geen bepalingen van intern recht vaststellen in verband met gebiedsdelen die buiten hun grondgebied gelegen zijn, toch kan die territoriale bevoegdheidsbeperking niet doorgetrokken worden op het internationaal vlak. Op dat vlak dient enkel met de materiële bevoegdheidsregels rekening te worden gehouden. De internationale bevoegdheid van de gewesten is in dit opzicht ruimer dan hun bevoegdheid om internationaalrechtelijke handelingen in het interne recht om te zetten.»

Conclusie moet derhalve zijn dat de om goedkeuring voorgelegde overeenkomst is te beschouwen als een gemengd verdrag dat naast door de federale wetgever, ook door de gemeenschaps- en gewestwetgevers dient te worden goedgekeurd.

De kamer was samengesteld uit :

De heer M. VAN DAMME, kamervoorzitter;
De heren J. BAERT en J. SMETS, staatsraden;
De heren G. SCHRANS en A. SPRUYT, assessoren van de afdeling wetgeving;
Mevrouw A. BECKERS, griffier.

De overeenstemming tussen de Nederlandse en de Franse tekst werd nagezien onder toezicht van de heer J. SMETS.

Het verslag werd uitgebracht door de heer B. SEUTIN, eerste auditeur. De nota van het Coördinatiebureau werd opgesteld en toegelicht door de heer L. VAN CALENBERGH, referendaris.

De griffier,

A. BECKERS.

De voorzitter,

M. VAN DAMME.

(1) Doc. Sénat, 1997-1998, n° 796/1

(2) Doc. Conseil régional wallon, 1997-1998, n° 307/1.

(3) Doc. Parlement flamand, 1997-1998, n° 1067/1.

(4) Craenen, G., «België en het buitenland. De nieuwe regeling van de buitenlandse betrekkingen», in *Het federale België na de vierde staatsvorming* (Alen, A., et Suetens, L.P., éditeurs), Bruges, 1993, (59), p. 82, n° 75.

(5) Doc. Sénat, session extraordinaire 1991-1992, n° 100-16/1°, p. 1.

(1) Stuk Senaat, 1997-1998, nr. 796/1.

(2) Stuk Waalse Gewestelijke Raad, 1997-1998, nr. 307/1.

(3) Stuk Vlaamse Parlement, 1997-1998, nr. 1067/1.

(4) Craenen, G., «België en het buitenland. De nieuwe regeling van de buitenlandse betrekkingen», in *Het federale België na de vierde staatsvorming* (Alen, A., et Suetens, L.P., editors), Brugge, 1993, (59), blz. 82, nr. 75.

(5) Stuk Senaat, buitengewone zitting 1991-1992, nr. 100-16/1°, blz. 1.